

Μάθημα Επιλογής

Μεταβολικά Νοσήματα των Οστών

Ισμήνη Δοντά

Καθηγήτρια Πειραματικής Χειρουργικής Έρευνας
Εργαστήριο Έρευνας Παθήσεων Μυοσκελετικού Συστήματος
Νοσοκομείο ΚΑΤ
Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ

Μεταβολικά Νοσήματα των Οστών

- Βασικές γνώσεις Μυοσκελετικού Συστήματος
- Ομοιοστασία Ca, σύνδρομα υπερ- και υποασβεστιαμίας
- Ραχτισμός, Οστεομαλακία
- Οστική νόσος Paget
- Ατελής οστεογένεση
- Οστεοπόρωση (επιδημιολογία, αιτιοπαθογένεια)
- Ταξινόμηση: Οστεοπόρωση τύπου I και τύπου II (μετεμμηνοπαυσιακή και γεροντική)
- Ανδρική οστεοπόρωση
- Μέθοδοι διάγνωσης και θεραπείες οστεοπόρωσης

Ανατομία & Φυσιολογία του Οστίτη Ιστού

- Οστίτης ιστός
- Οστεοβλάστης
- Οστεοκύτταρο
- Οστεοκλάστη
- Οστική κατασκευή και ανακατασκευή

Ανατομία & Φυσιολογία του Οστίτη Ιστού

- Οστίτης ιστός
- Οστεοβλάστης
- Οστεοκύτταρο
- Οστεοκλάστη
- Οστική κατασκευή και ανακατασκευή

Οστίτης ιστός

- Κύτταρα (οστεοβλάστες, οστεοκύτταρα, οστεοκλάστες)
- Θεμέλια ουσία
  - οργανικά συστατικά (22-25%)
(πρωτεϊνικό υπόστρωμα)
= ελαστικότητα
  - ανόργανα συστατικά (70%)
(κρύσταλλοι υδροξυαπατίτη)
=αντοχή

Οστίτης ιστός

Ο οστίτης ιστός είναι μεταβολικά ενεργός σε όλη τη διάρκεια της ζωής μας, ιδιαίτερα:

- κατά την περίοδο της σκελετικής ανάπτυξης,
- στην ενήλικη ζωή, κατά τις μεταβολές του όγκου του μυϊκού ιστού και της οστικής μάζας
- κατά τη συνεχή επιδιόρθωση των μικροφθορών,
- στην αποκατάσταση εκτάκτων αναγκών (πώρωση καταγμάτων)

Κατανομή φλοιώδους και σπογγώδους οστού

Φλοιώδες οστούν

- Αποτελεί το ~80% του συνολικού οστίτη ιστού
- Η συμμετοχή του στο μεταβολισμό των οστών είναι ~20%

Σπογγώδες οστούν

- Αποτελεί το ~20% του συνολικού οστίτη ιστού
- Η συμμετοχή του στο μεταβολισμό των οστών είναι ~80%

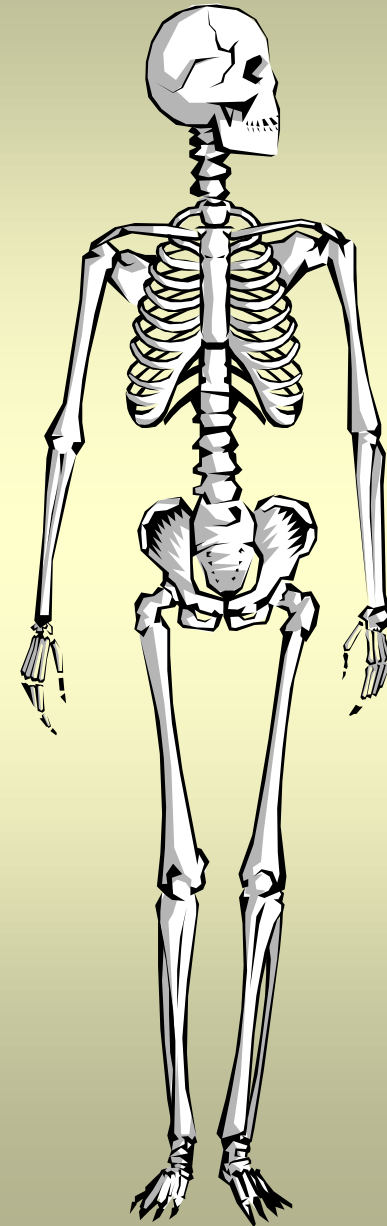
Κατανομή φλοιώδους και σπογγώδους οστού

Θ+ΟΜΣΣ : 75% σπογγώδες
25% φλοιώδες

Αντιβράχιο : 25% σπογγώδες
75% φλοιώδες

Αυχένας μηριαίου : 25% σπογγώδες
75% φλοιώδες

Τροχαντήρας : 50% σπογγώδες
50% φλοιώδες

Λειτουργία του Οστίτη Ιστού

Εξαρτάται από τη λειτουργία των επιμέρους
Βασικών Μικροκατασκευαστικών Μονάδων του
Οστού (Basic Structural Unit, BSU)

Βασική Μικροκατασκευαστική Μονάδα του Οστού (Basic Structural Unit, BSU)

Στα Φλοιώδη Οστά συμπίπτει με τον οστεώνα.
Διακρίνονται:

- Κεντρικός σωλήνας
- Ομόκεντρα πετάλια θεμέλιας ουσίας
- Οστεοκύτταρα
- Επενδυματικά κύτταρα

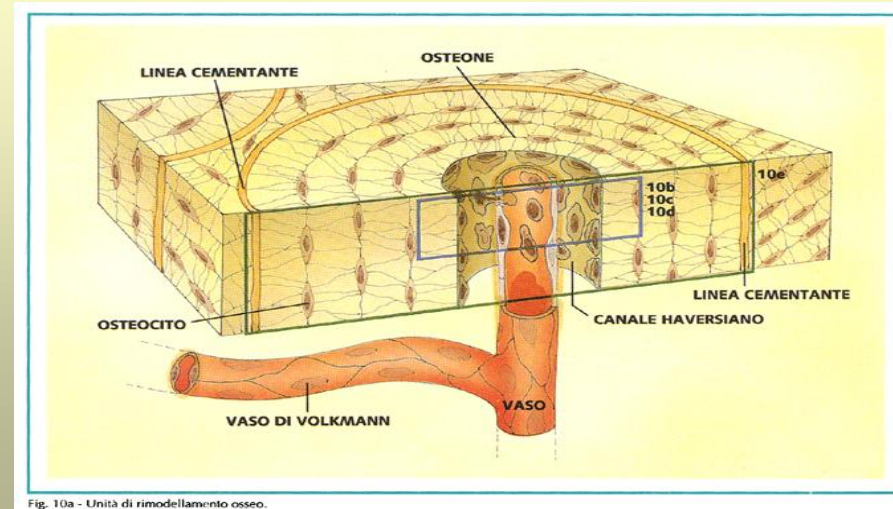

Fig. 10a - Unità di rimodellamento osseo.

Βασική Μικροκατασκευαστική Μονάδα του Οστού (Basic Structural Unit, BSU)

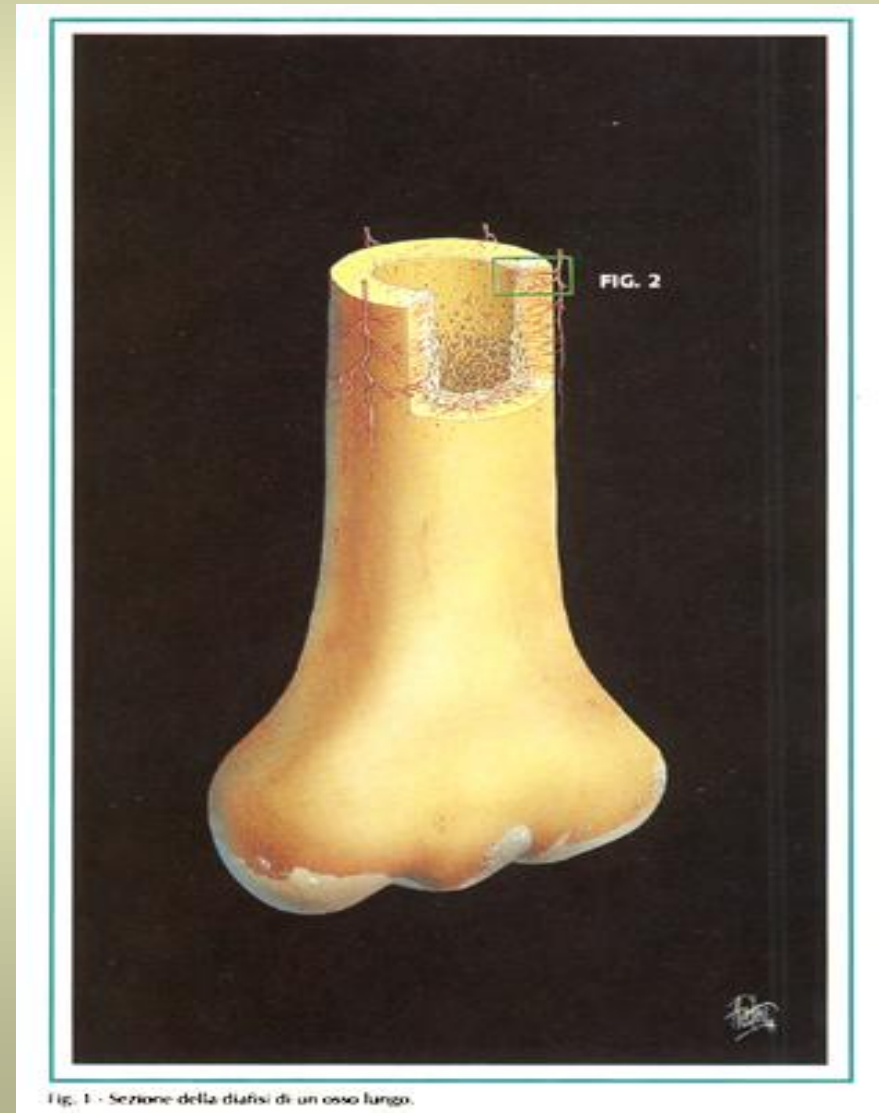
Στα Σπογγώδη Οστά οι βασικές μικροκατασκευαστικές μονάδες είναι οι οστεοδοκίδες ή τμήματά τους. Διακρίνονται:

- Οστεοδοκίδες
- Ακανόνιστα αποπλατυσμένα πετάλια θεμέλιας ουσίας
- Επενδυματικά κύτταρα
- Συμπύκνωση θεμέλιας ουσίας

Αγγεία φλοιώδους οστού

Το φλοιώδες οστούν περιέχει αγγειακούς κλάδους που διακρίνονται σε δύο τύπους:

- Επιμήκεις (μέσα στους σωλήνες του Havers)
- Εγκάρσιους (μέσα στους σωλήνες του Volkmann)

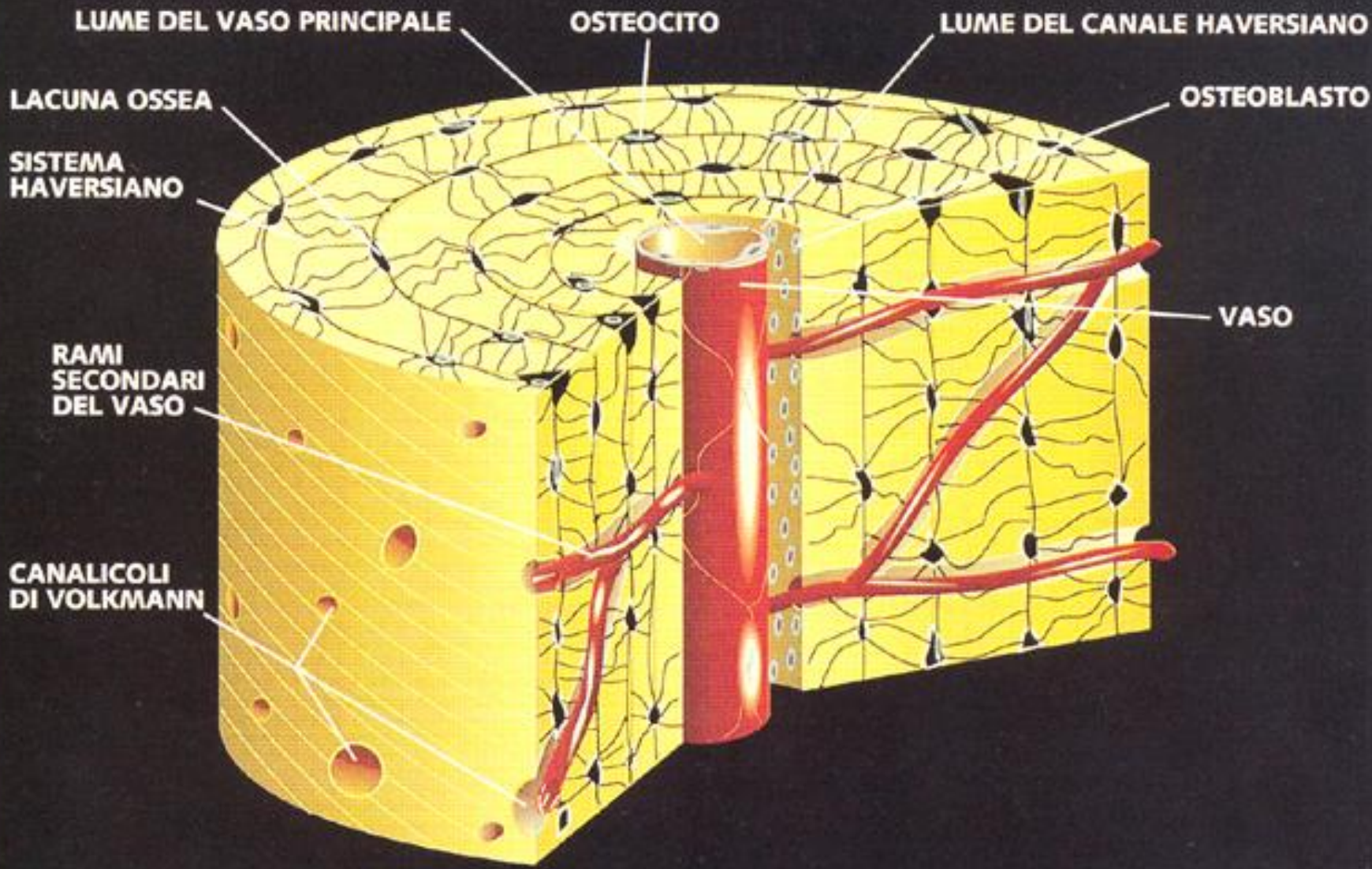

Fig. 3 - OSTEONE (in sezione).

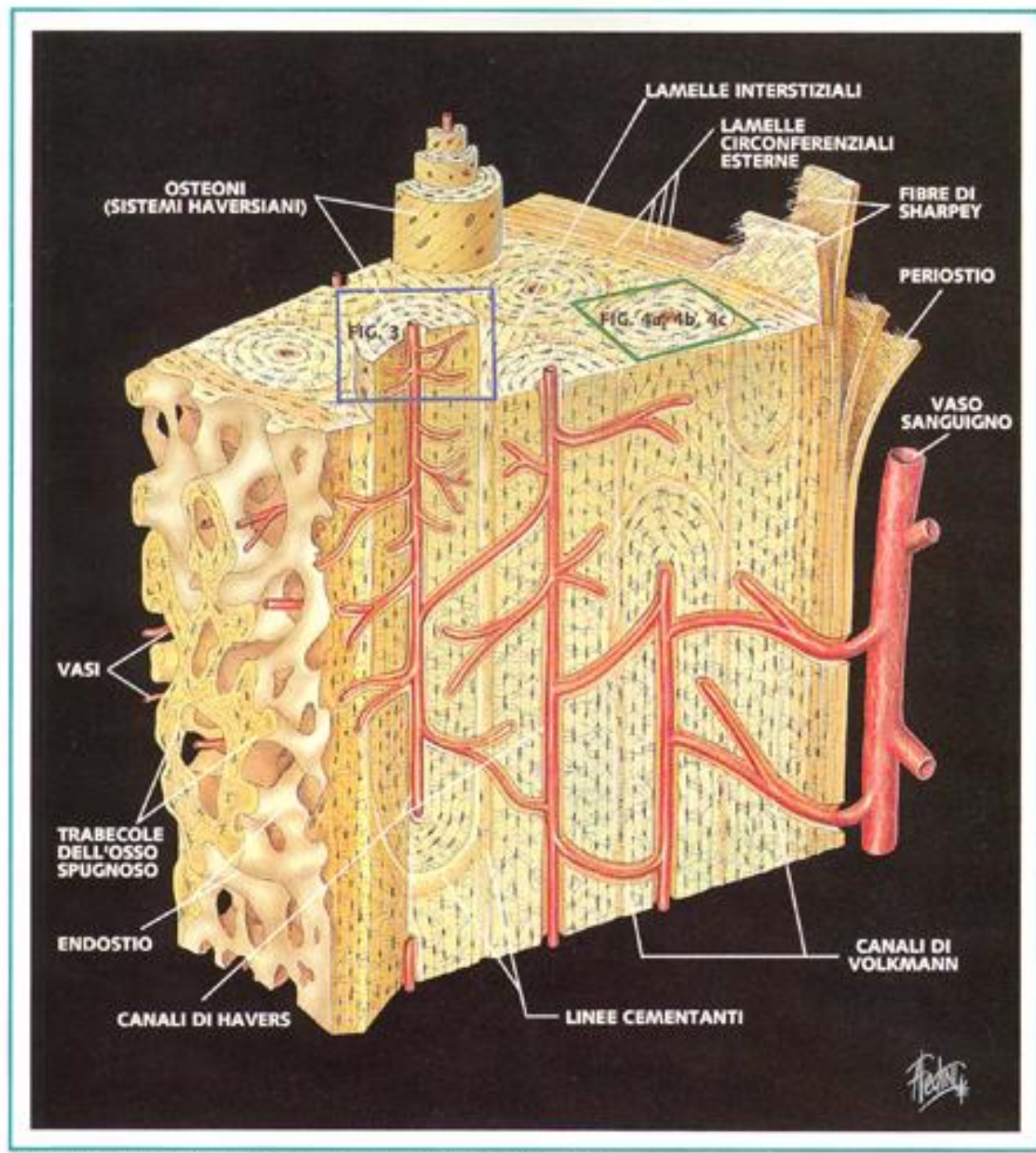
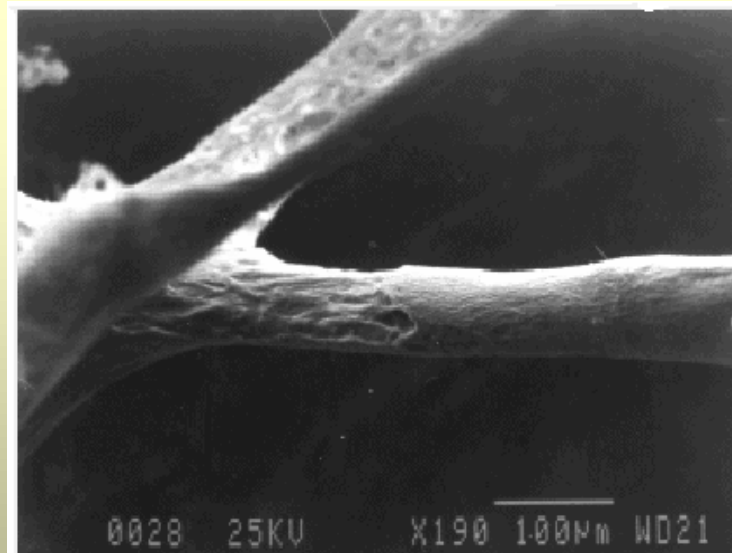

Fig. 2 - Rappresentazione schematica di un segmento di diafisi (Fig. 1) di un osso lungo.

Η Βασική Πολυκυτταρική / Μεταβολική Μονάδα του Οστού (Basic Multicellular / Metabolic Unit, BMU)

αποτελεί την μετάπτωση της **BSU**, όταν αυτή ευρίσκεται στη φάση της ανακατασκευής.

Remodelling site on a trabecula shown by use of Scanning Electron Microscopy (SEM).

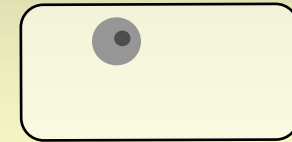
Ανατομία & Φυσιολογία του Οστίτη Ιστού

- Οστίτης ιστός
- Οστεοβλάστης
- Οστεοκύτταρο
- Οστεοκλάστη
- Οστική κατασκευή και ανακατασκευή

Ο οστεοβλάστης

Προέλευση:

Αρχέγονο μεσεγχυματικό
κύτταρο → προοστεοβλάστης
→ οστεοβλάστης

Περιγραφή:

Κυβοειδή διαμόρφωση

Βασεόφιλο πρωτόπλασμα

Ανεπτυγμένο δίκτυο Golgi

Κυτταρική μεμβράνη:

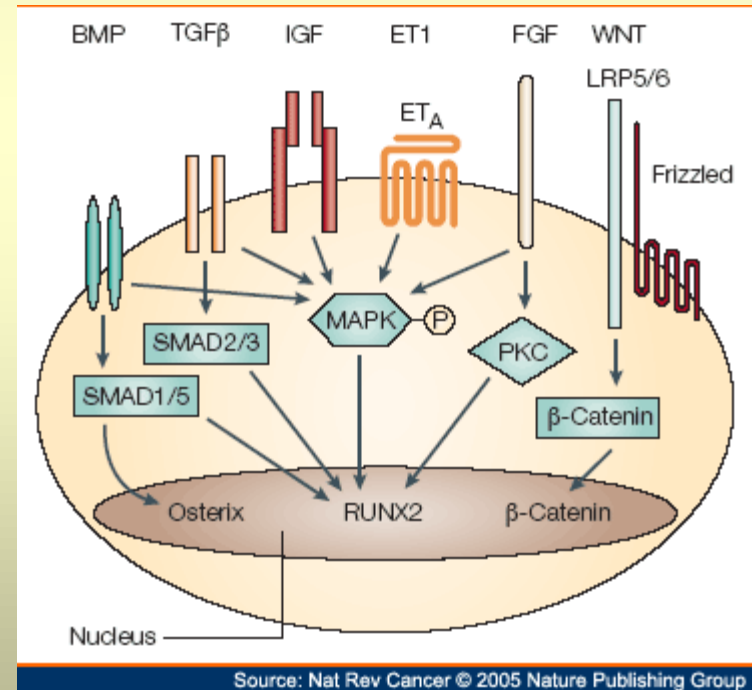
πυροφωσφορική υδρολάση,

αλκαλική φωσφατάση,

υποδοχείς για την

παραθορμόνη, τα οιστρογόνα,

1,25 διϋδρόξυ-βιταμίνη D₃

Ο οστεοβλάστης

Δράση:

Παράγει

Κολλαγόνο τύπου I (ανώριμο, υφίσταται μετάλλωση)

Μη κολλαγονικές πρωτεΐνες:

α) (προσκόλληση οβ στη θεμέλια ουσία)
οστεοποντίνη, θρομβοσποντίνη, οστική
σιαλοπρωτεΐνη, φιμπρονεκτίνη

β) πρωτεογλυκάνες: δικλυκάνη, δεκορίνη

γ) γ-καρβοξυλιωμένες πρωτεΐνες: οστεοκαλσίνη
(bone gla-protein), matrix gla-protein

δ) οστεονεκτίνη

Ο οστεοβλάστης

Παράγει

Αυξητικούς παράγοντες:

IGF-I, IGF-II, TGF- β 1, TGF- β 2, BMP-2 έως 7

Κυτοκίνες

Καθεψίνη K

Παράγοντας κολλαγόνο που επιμεταλλώνεται,
μερικοί εγκλωβίζονται σε μια κυψελίδα της
θεμέλιας ουσίας → οστεοκύτταρα

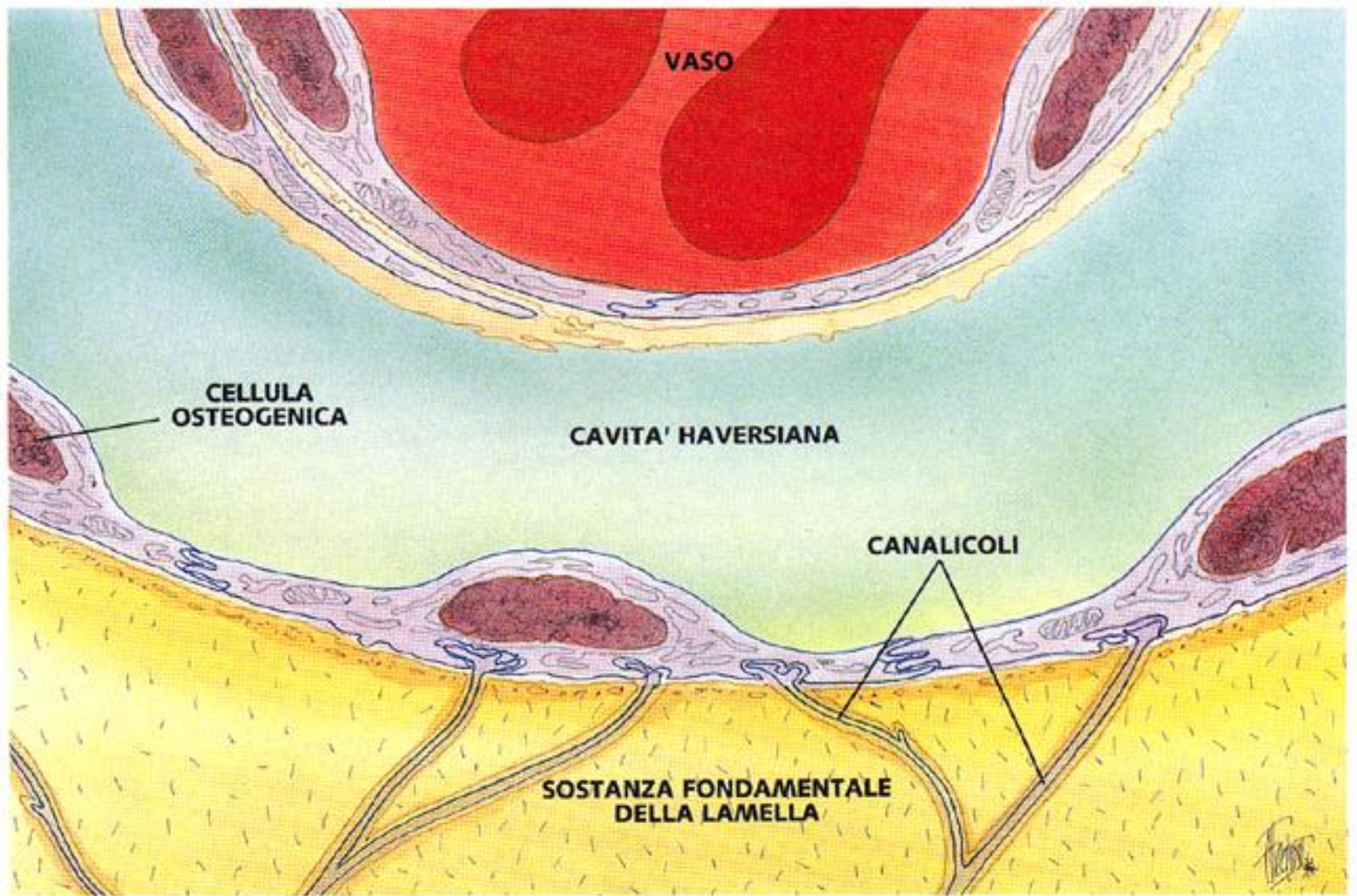

Fig. 5b - OSTEOBLASTI: Cellule quiescenti.

Ανατομία & Φυσιολογία του Οστίτη Ιστού

- Οστίτης ιστός
- Οστεοβλάστης
- **Οστεοκύτταρο**
- Οστεοκλάστη
- Οστική κατασκευή και ανακατασκευή

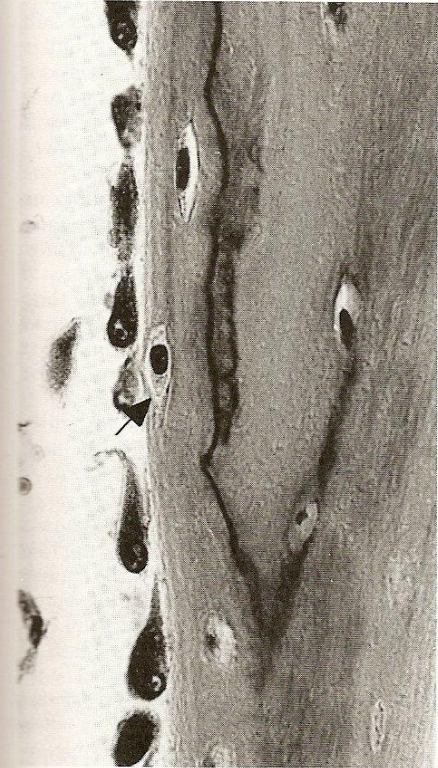
Το οστεοκύτταρο

Πολυπληθέστερα οστικά
κύτταρα

Προέλευση:

Οστεοβλάστες που έχουν ολοκληρώσει την λειτουργία τους, και ευρίσκονται μέσα σε κοιλότητες (κυψελίδες) των πεταλίων του οστού, έχοντας εγκλωβισθεί όταν επιμεταλλώθηκε το παραγόμενο οστόύν.

these cells are simply osteocytes.

Figure 9-12. Osteocytes. An osteoblast was recently incorporated into bone as an osteoid osteocyte (arrow). The flattened cells on the sur-

Το οστεοκύτταρο

Περιγραφή

- Αστεροειδή δομή
- Μεγάλο αριθμό δενδριτικών προσεκβολών:
επικοινωνούν } *1. επιφάνεια του οστού*
2. με τα άλλα κύτταρα
- Υποδοχείς: ΡΤΗ, οιστρογόνα

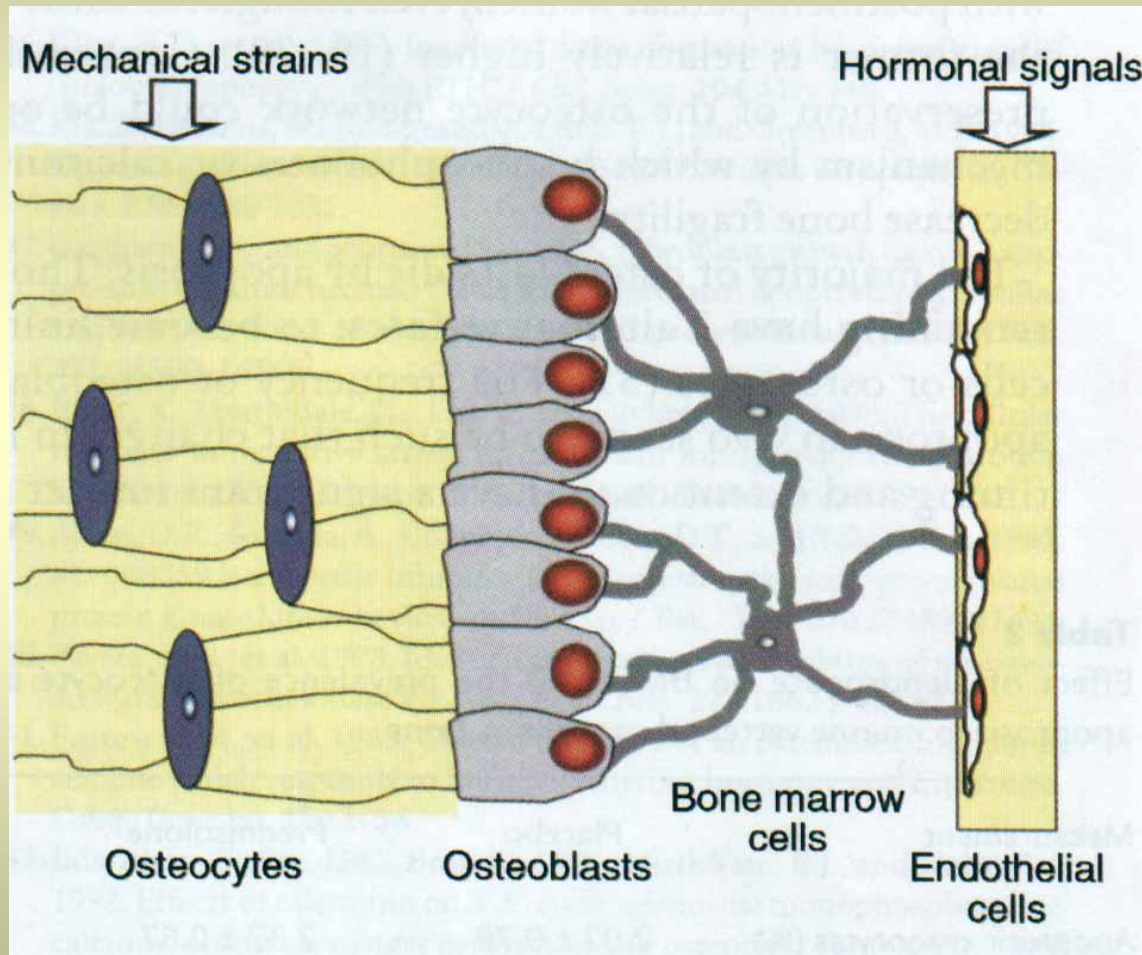

Το οστεοκύτταρο

Δράση

- Το εκτεταμένο δίκτυο επικοινωνίας των δενδριτικών προσεκβολών τους είναι υπεύθυνο για τη μεταβίβαση σημάτων
- Ιδιότητες μηχανοϋποδοχέων: αντιλαμβάνονται και αντιδρούν στα μηχανικά ερεθίσματα από τις πιέσεις του υγρού των μικροσωνηνίσκων
- Έχουν εκτεταμένη πρόσβαση στα ανόργανα στοιχεία της θεμέλιας ουσίας

Το οστεοκύτταρο

Το οστεοκύτταρο

Δράση

- Μπορεί να συνθέτει **θεμέλια ουσία**, όπως κάνουν ο οστεοβλάστης, η οποία προοδευτικά επιμεταλλώνεται
- Εκκρίνει την πρωτεΐνη **σκληροσίνη**, η οποία αναστέλλει την περαιτέρω παραγωγή οστού από τους οστεοβλάστες
- Παίζει σημαντικό ρόλο στην ομοιοστασία του Ca, με την «περιοστεοκυτταρική οστεόλυση» και με τα 5-20 g ιονισμένου Ca^{++} που περιέχονται στο συνολικό εξωκυττάριο υγρό των κυψελίδων και των σωληνίσκων του

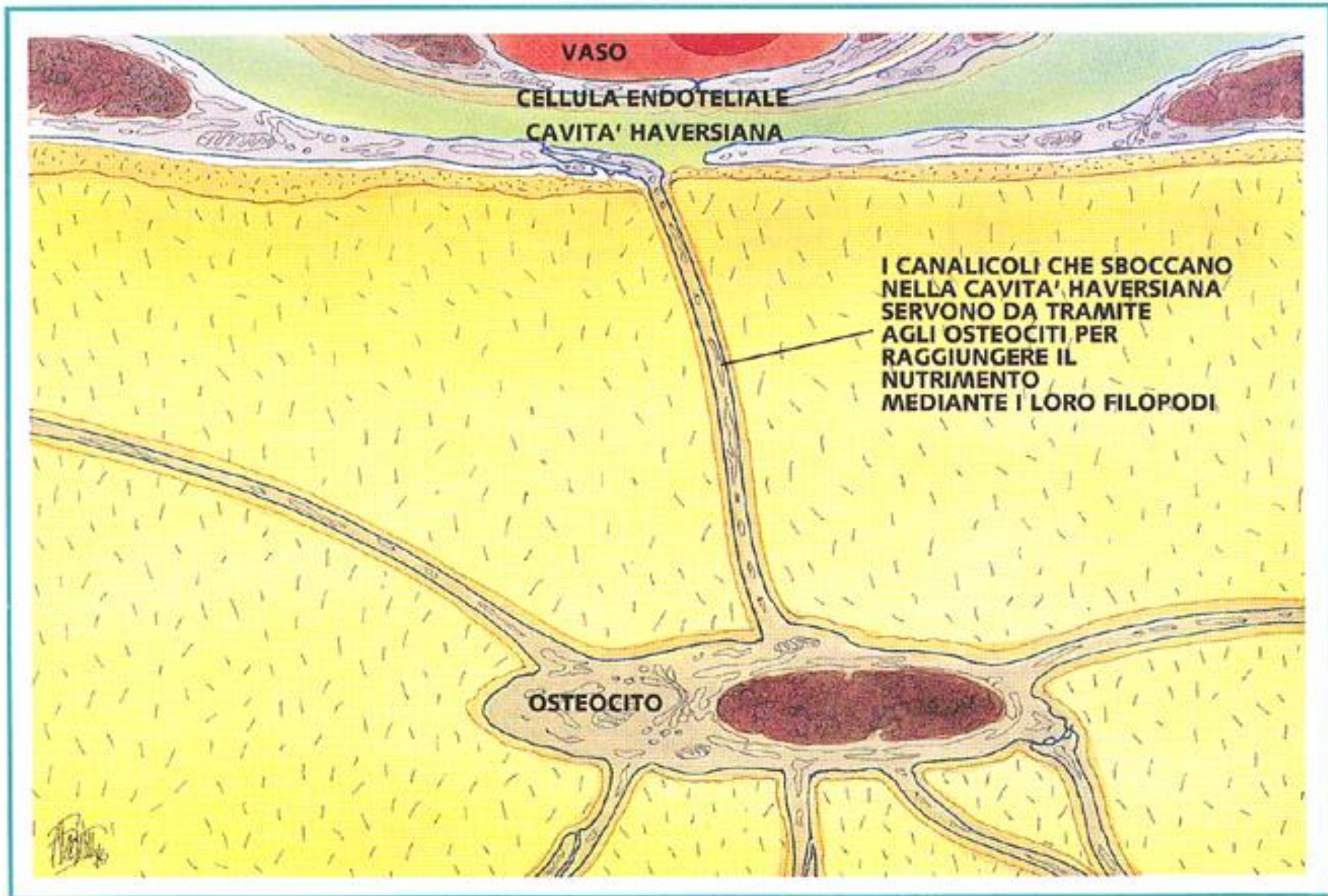
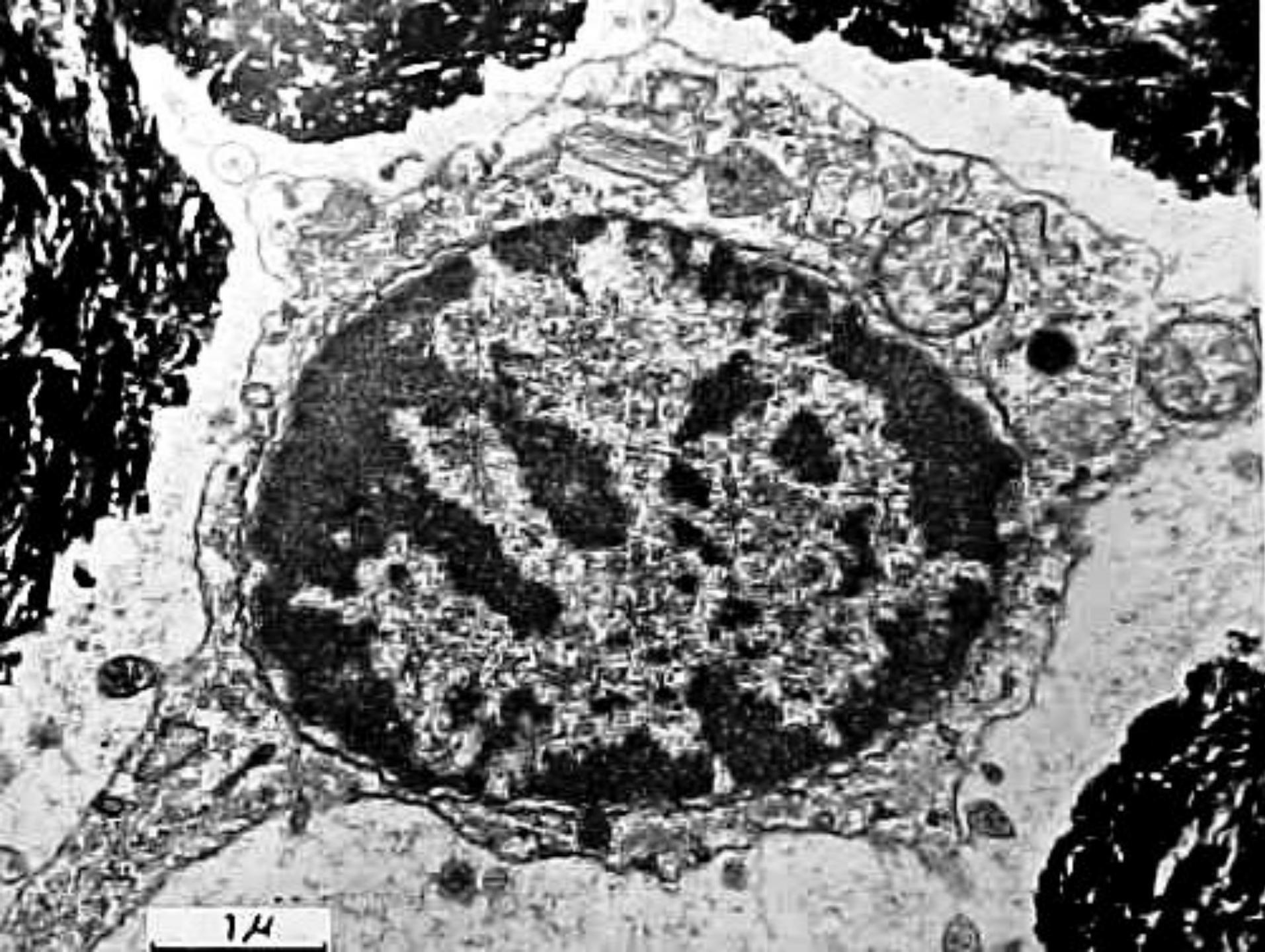

Fig. 6b - OSTEOCITI: Cellula matura imprigionata nella sua lacuna mineralizzata.

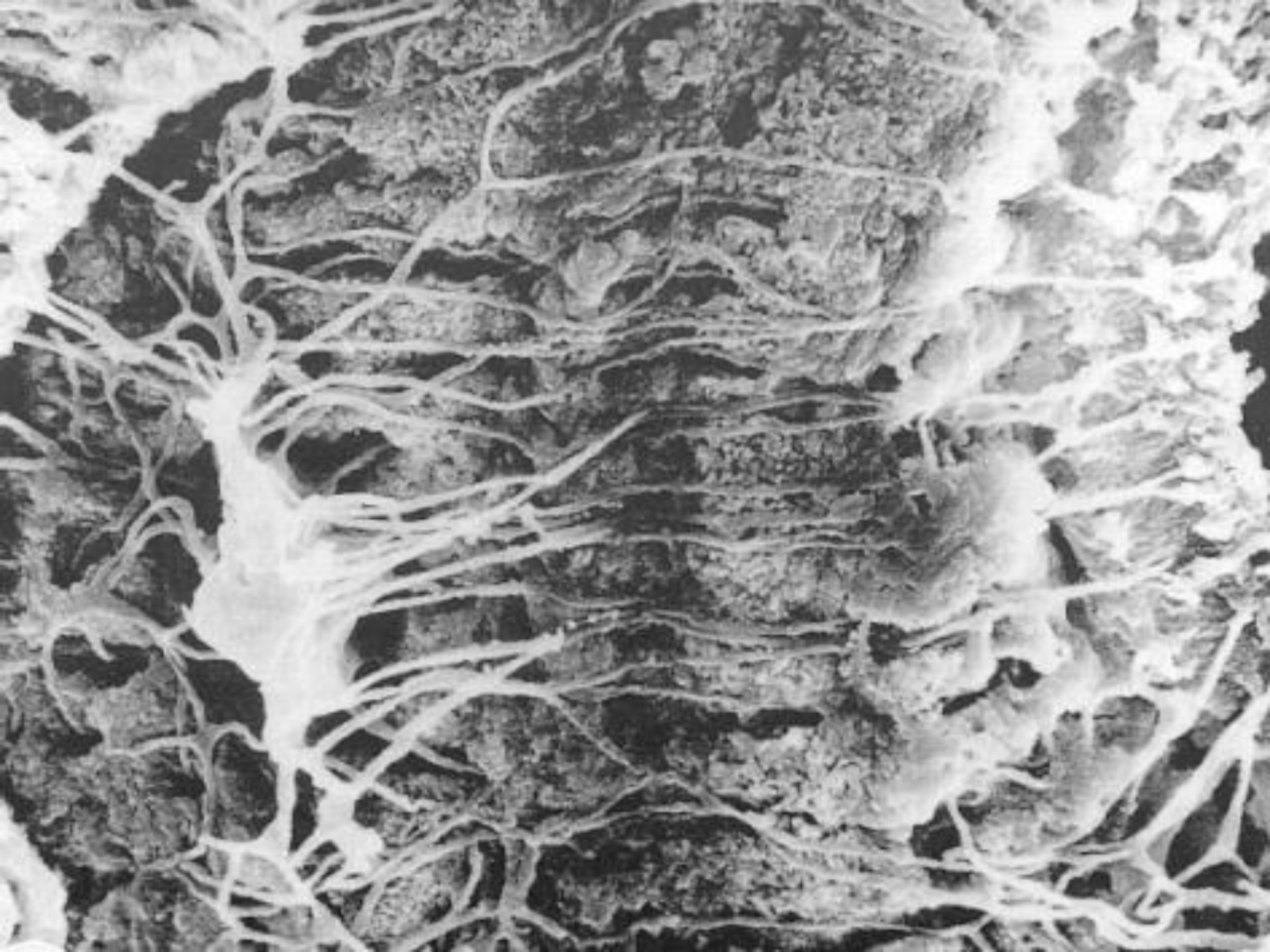

Οστεοκύτταρα

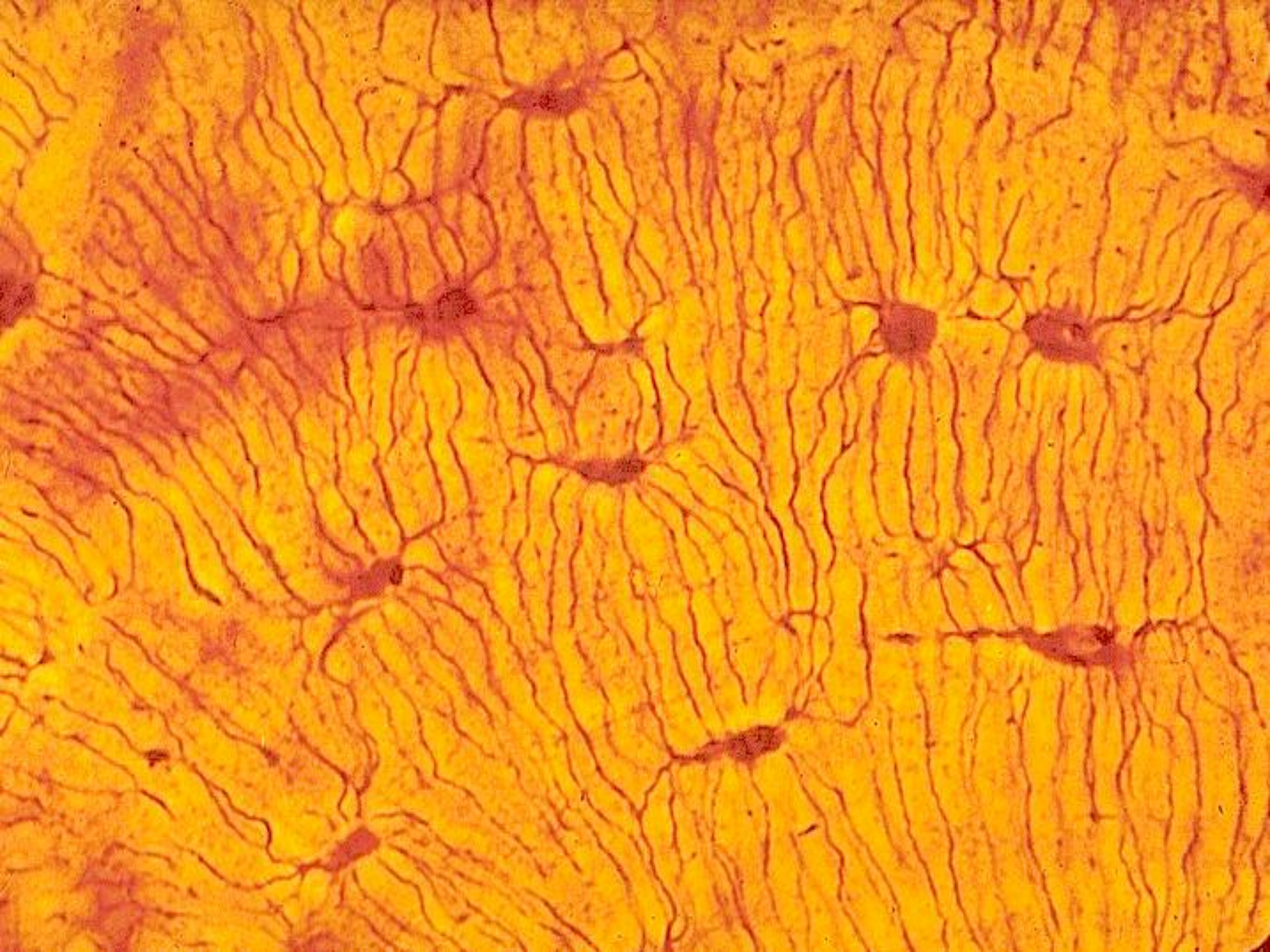

14

Ανατομία & Φυσιολογία του Οστίτη Ιστού

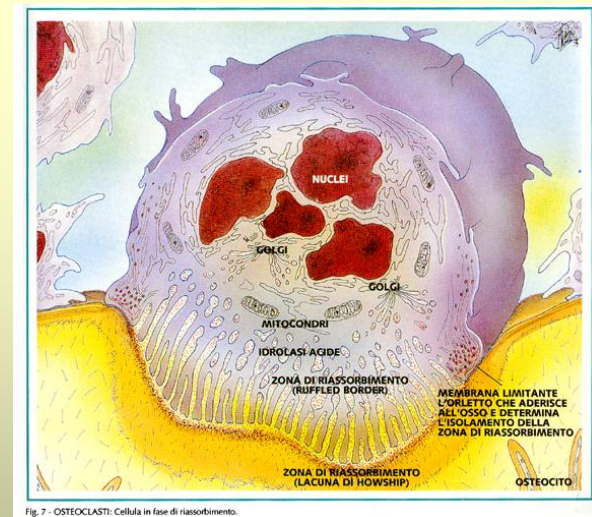
- Οστίτης ιστός
- Οστεοβλάστης
- Οστεοκύτταρο
- **Οστεοκλάστη**
- Οστική κατασκευή και ανακατασκευή

Η οστεοκλάστη

Πολυπύρηννο γιγαντοκύτταρο, υπεύθυνο για την οστική απορρόφηση

Βρίσκεται:

- ενδοοστικές επιφάνειες
- συστήματα Havers
- περίοστεο

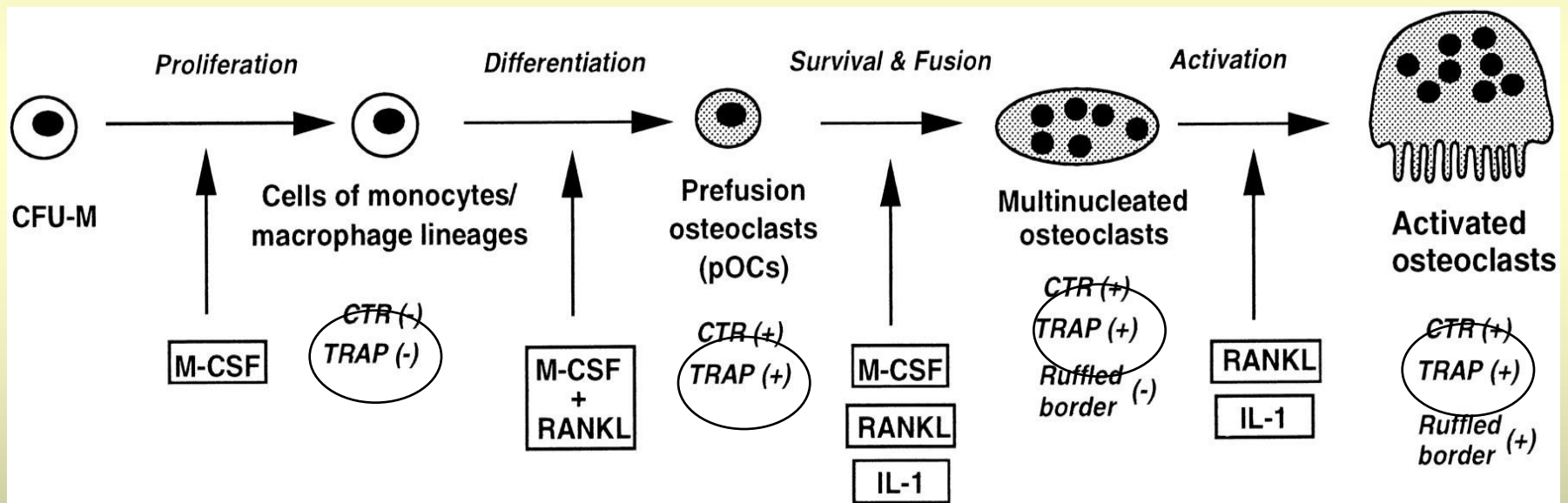

M-L Brandi

Η οστεοκλάση

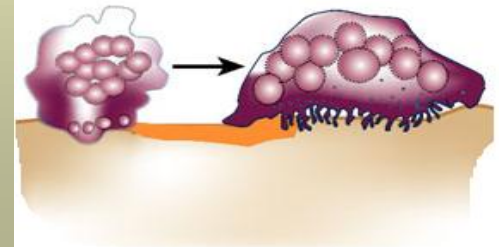
Προέλευση:

Προέρχεται από τα πρόδρομα κύτταρα της αιμοποιητικής σειράς των μονοκυττάρων/μακροφάγων

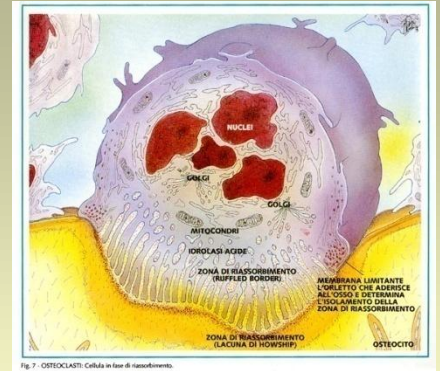

M-CSF : Colony stimulating factor
TRAP : Tartrate-resistant acid phosphatase

Suda, T. et al. *Endocr Rev* 1999;20:345-357

Η οστεοκλάστη

Περιγραφή:

«Κυτταρική πόλωση»

- Κροσσωτή επιφάνεια (ruffled border), μια σύνθετη κατασκευή από επιμήκεις αναδιπλούμενες προσεκβολές του κυτταροπλάσματος και της κυτταρικής μεμβράνης, μέσα από την οποία διαπερνούν οστεολυτικά οξέα και ένζυμα
- Κυτταρόπλασμα πλούσιο σε ακτίνη
- Διαφανής ζώνη (clear zone) με νημάτια ακτίνης
- Βοθρίο απορρόφησης (κοιλότητα του Howship)
- Πυρηνικούς υποδοχείς για τα οιστρογόνα
- Υποδοχείς μεμβράνης για την καλσιτονίνη και το ασβέστιο

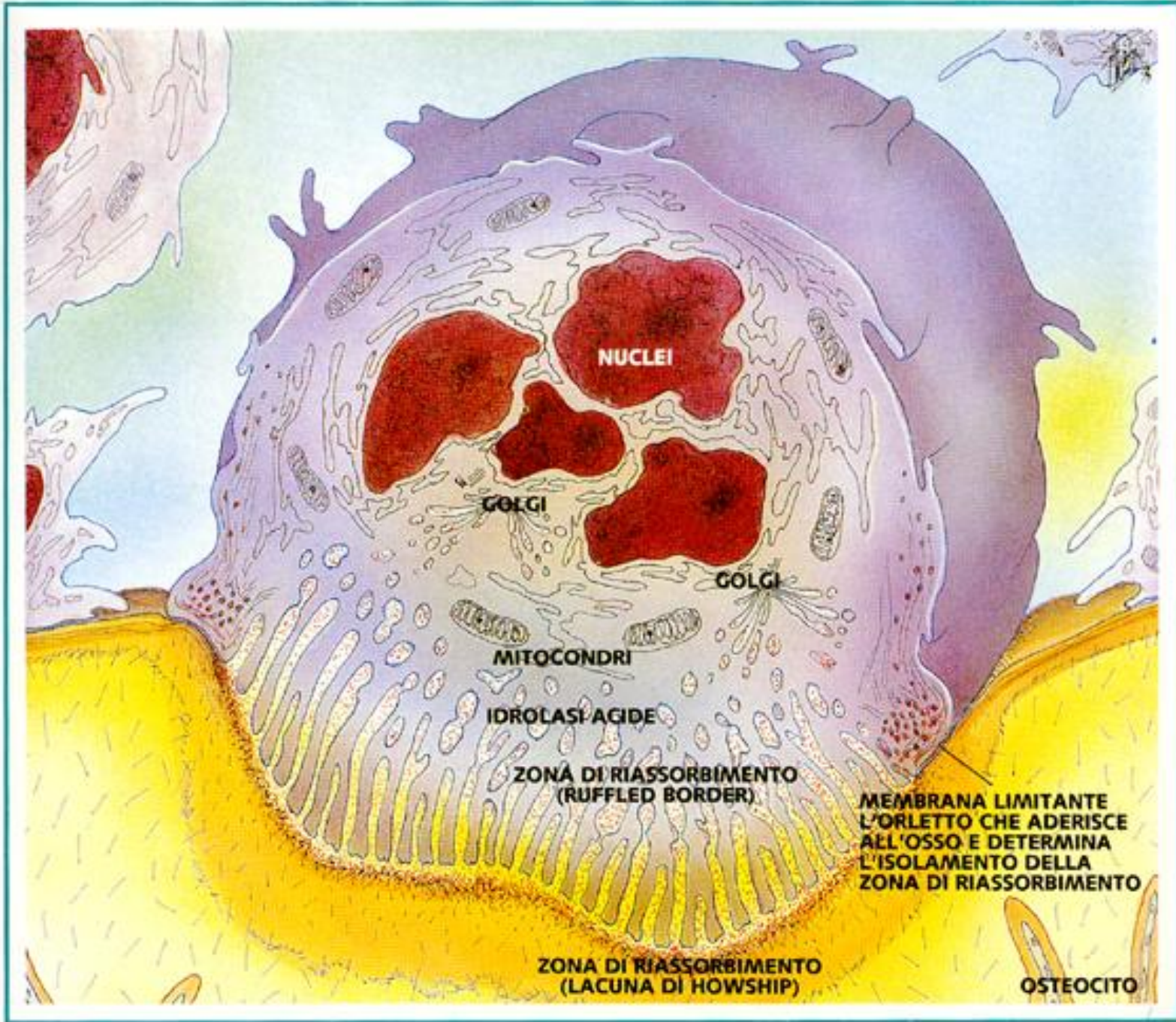

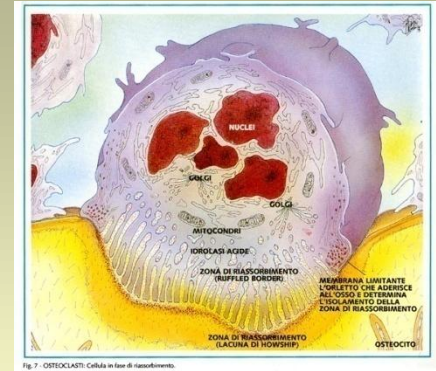
Fig. 7 - OSTEOCLASTI: Cellula in fase di riassorbimento.

Η οστεοκλάστη

Δράση:

Οστική απορρόφηση (σε pH 3-4)

- Εκκρίνονται οστεολυτικά οξέα – διάλυση κρυστάλλων υδροξυαπατίτη, ελευθέρωση ιόντων Ca
- Εκκρίνονται οστεολυτικά ένζυμα (κυστεοπρωτεϊνάσες και υδρολάσες) – διάλυση του πρωτεϊνικού τμήματος της θεμέλιας ουσίας
- Εκκρίνονται ελεύθερες ρίζες O_2 και H – πέψη του κολλαγόνου

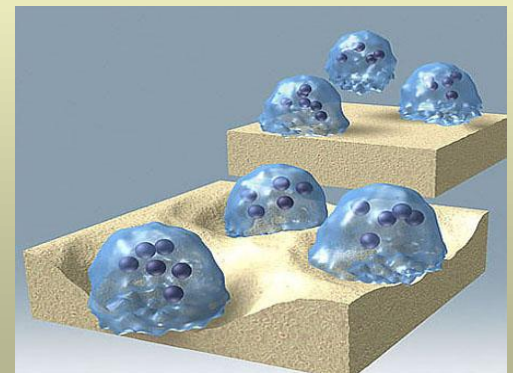

Η οστεοκλάστη

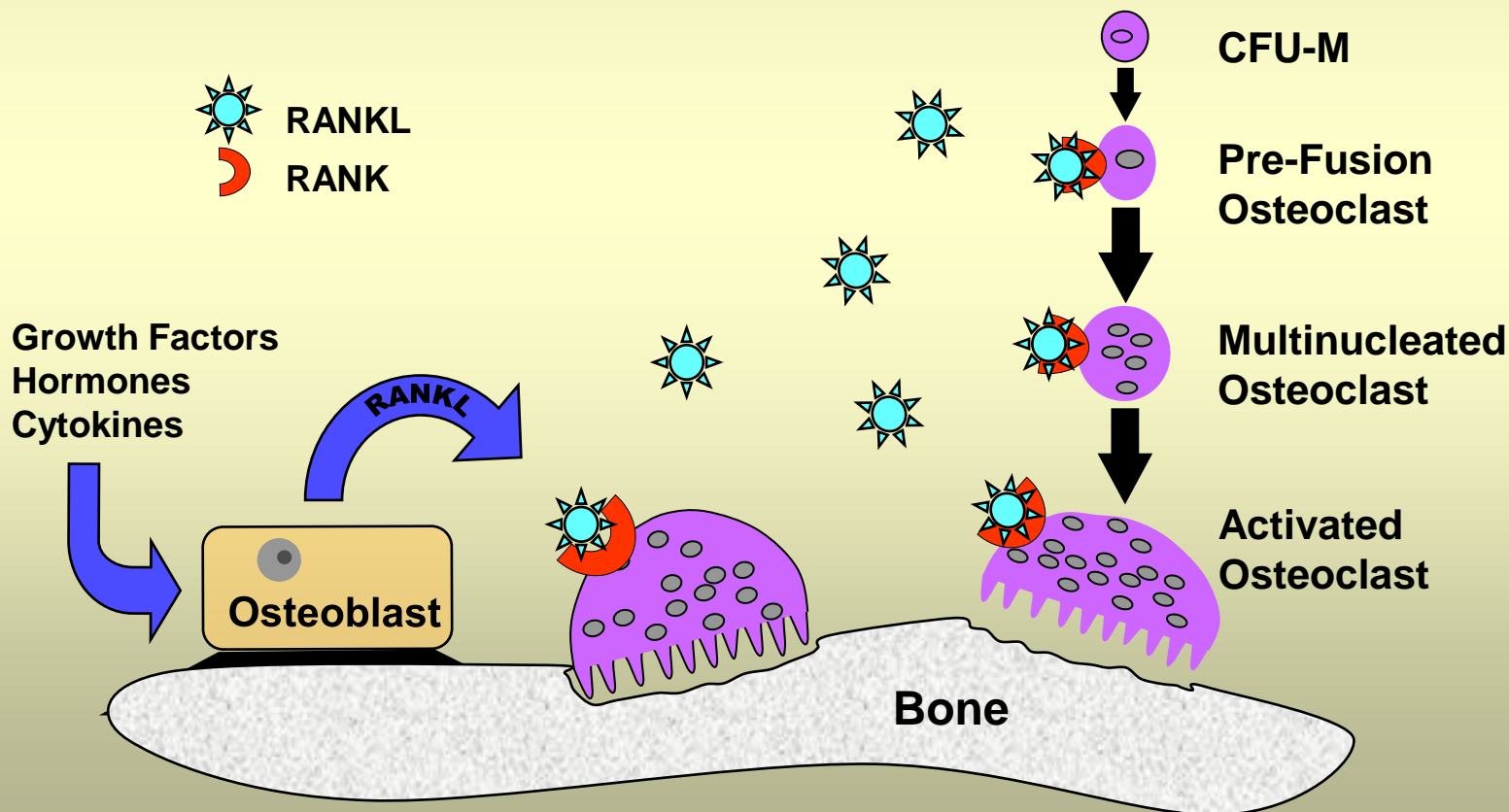
Δράση:

Αποκόλληση και απομάκρυνση

- Κορεσμός από ιόντα Ca
- Αποκόλληση από το βοθρίο απορρόφησης
- Απομάκρυνση με τη βοήθεια οξυγονούχων ουσιών που παράγονται στα κυστίδια του κυτταροπλάσματός της
- Αποβολή του Ca που απορρόφησε
- Προσκόλληση σε νέο σημείο του οστού

Απαραίτητος μεσολαβητής για τη φυσιολογική επιστράτευση, διαφοροποίηση και ωρίμανση των **οστεοκλαστών**, ο οποίος εκφράζεται από τα στρωματικά κύτταρα και τους οστεοβλάστες, και προσδέεται στον ενεργοποιητή του υποδοχέα του πυρηνικού παράγοντα κΒ (receptor activator of NFκΒ – RANK) που βρίσκεται στις προοστεοκλάστες, είναι ο receptor activator of NFκΒ ligand – **RANKL**.

Ανατομία & Φυσιολογία του Οστίτη Ιστού

- Οστίτης ιστός
- Οστεοβλάστης
- Οστεοκύτταρο
- Οστεοκλάστη
- Οστική κατασκευή και ανακατασκευή

Οστική κατασκευή

- Οστική κατασκευή (modeling):
Η διαδικασία αύξησης των οστών, από την παιδική ηλικία έως περίπου το τέλος της εφηβείας, κατά την οποία τα οστά προσλαμβάνουν το τελικό τους σχήμα & μέγεθος

Οστική ανακατασκευή

- Οστική ανακατασκευή (remodeling):
Η διαδικασία ανανέωσης των μικρομονάδων των οστών, με διαδοχική ενεργοποίηση και λειτουργία των οστεοκλαστών και των οστεοβλαστών, με σκοπό την **επιδιόρθωση των μικροφθορών** των μικρομονάδων, καθώς επίσης τη **σταθερότητα στις τιμές του ιονισμένου Ca** του εξωκυττάριου χώρου.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ «ΣΥΖΕΥΞΗΣ»
Οστεοβλάστη – Οστεοκλάστης

«Αποσύζευξη»
Ηλικίες, περιπτώσεις

Οστική ανακατασκευή

Φλοιώδες οστούν   Σπογγώδες οστούν
≈ 7 μήνες   ≈ 3-4 μήνες

ΗΡΕΜΙΑ

ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ

5-7 ημέρες

ΟΣΤΙΚΗ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ   6-10

3-4 εβδομάδες

ΚΥΤΤΑΡΙΚΗ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ

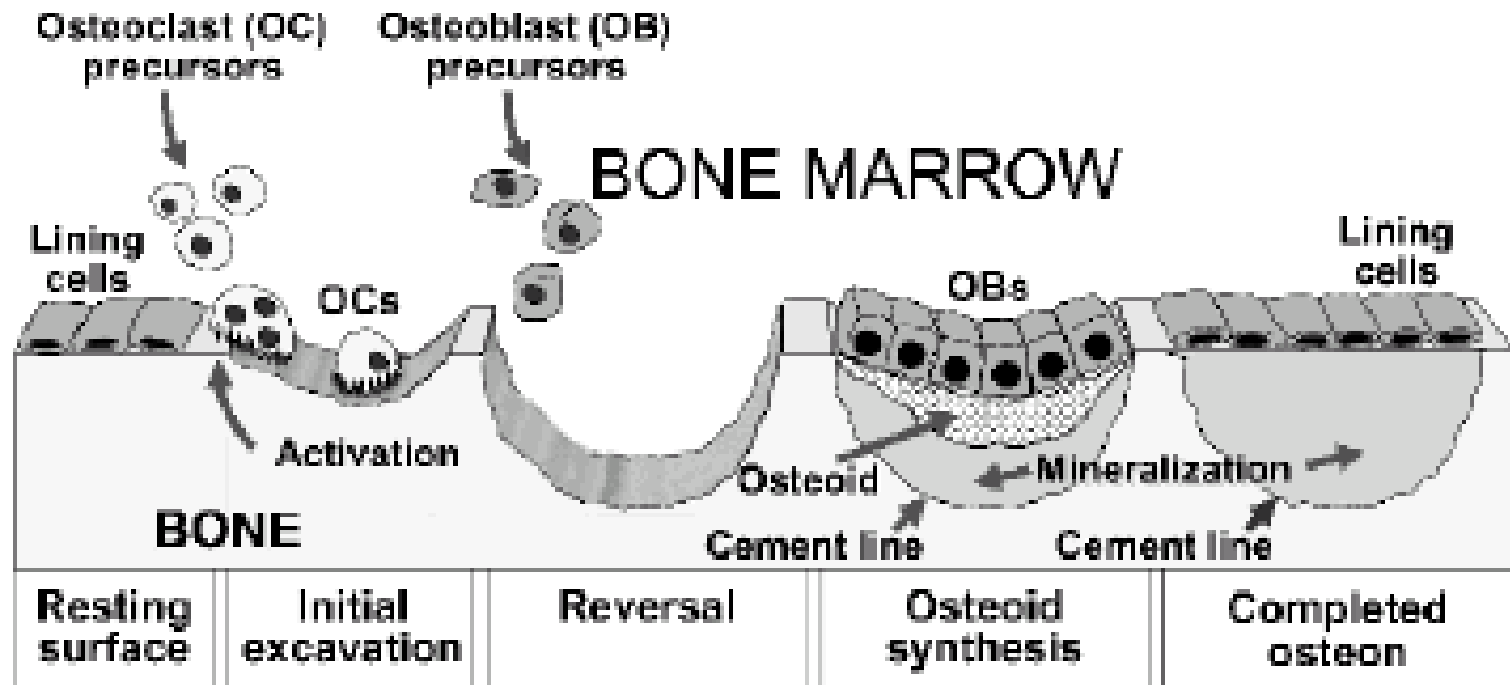
5-7 ημέρες

ΟΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ   5

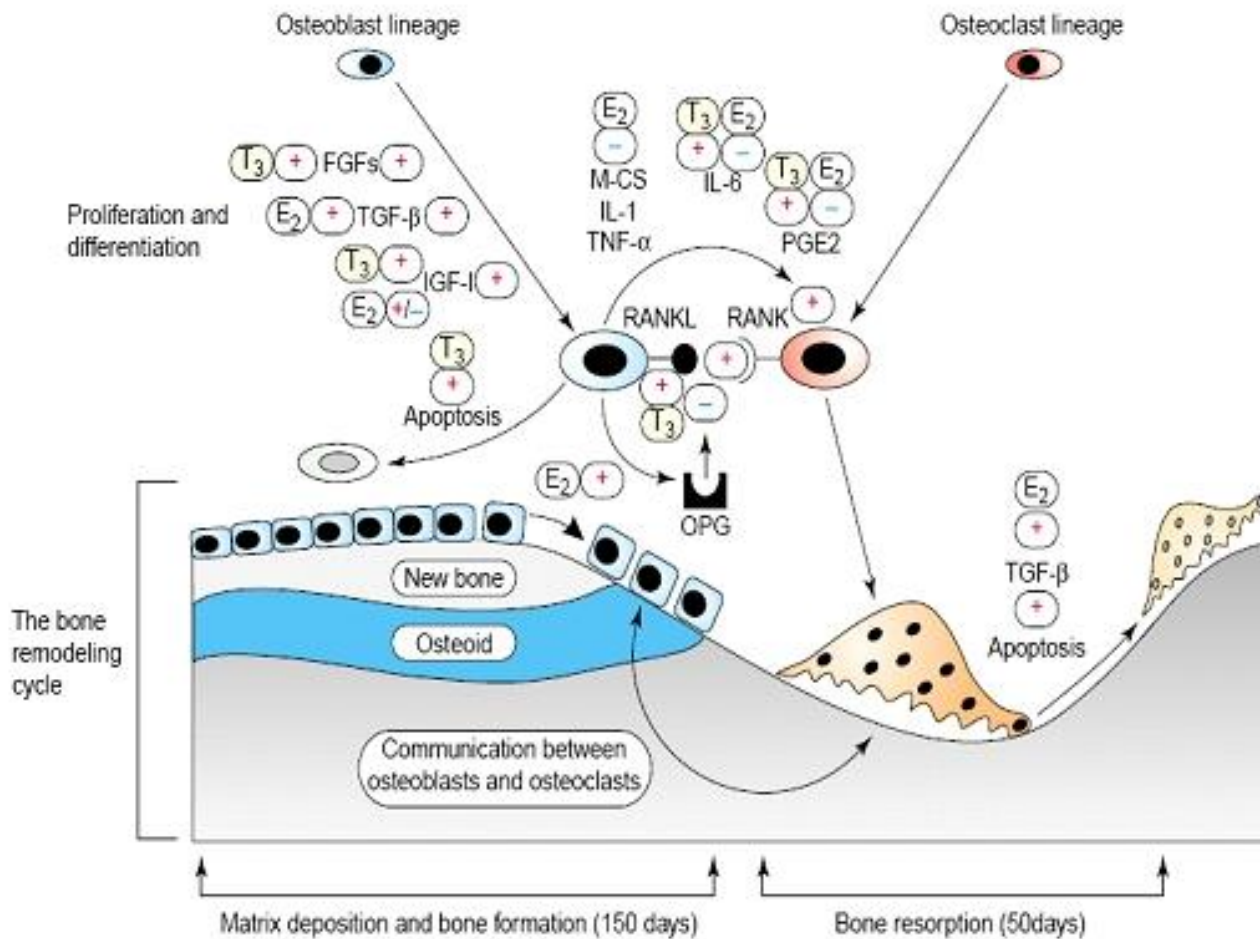
2-3 μήνες

«Τέμνοντας κώνος»

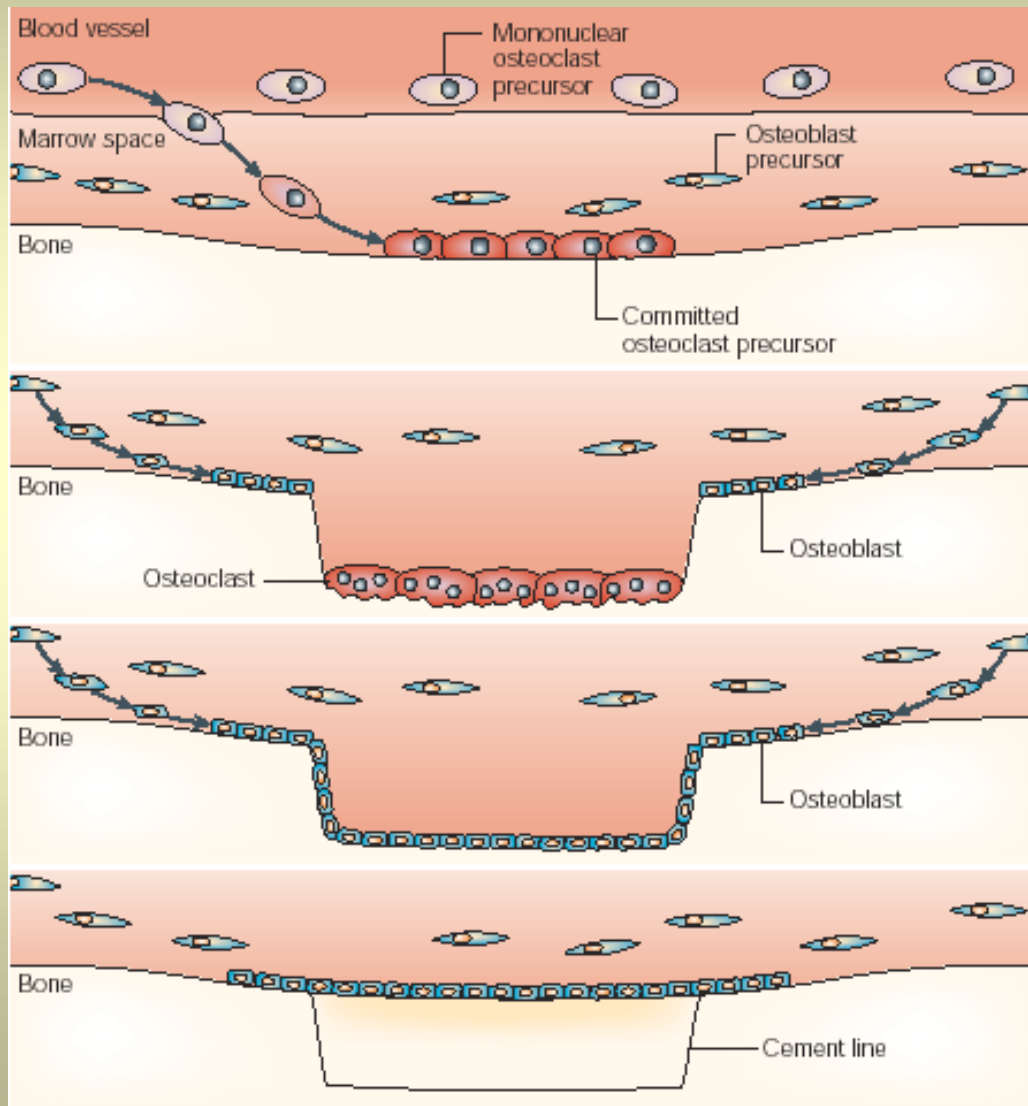

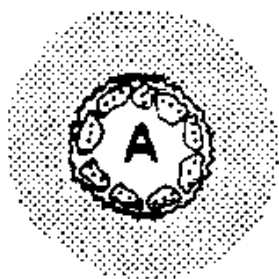
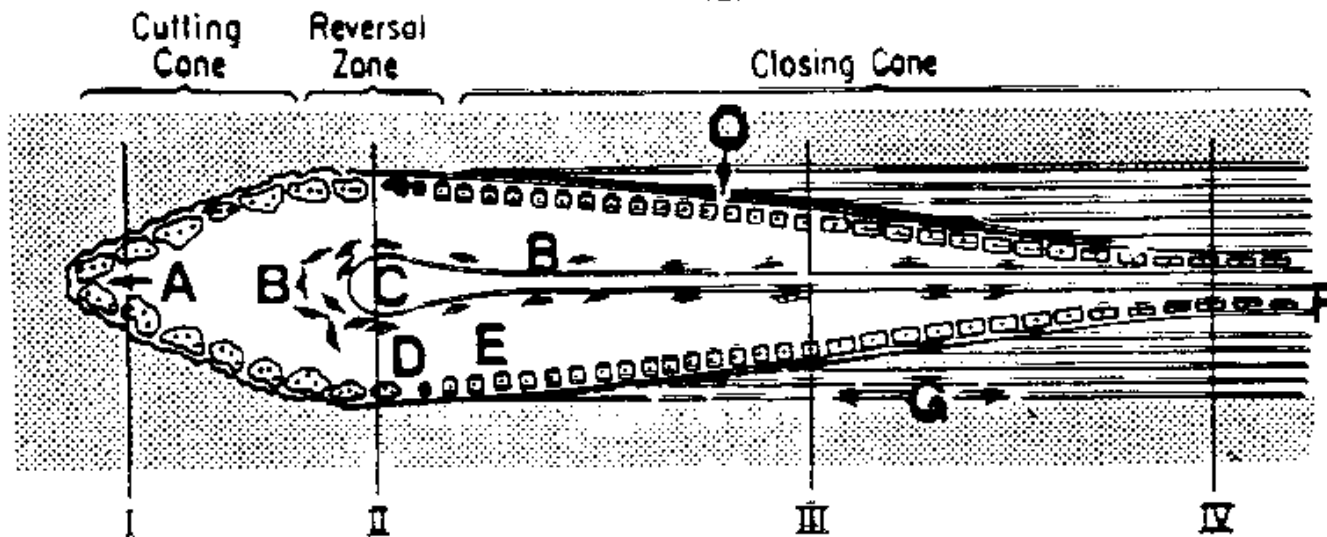
Οστική ανακατασκευή

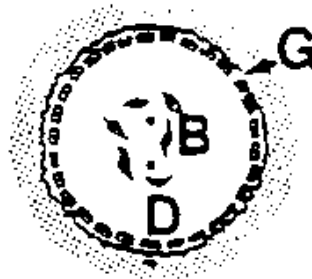
Οστική ανακατασκευή

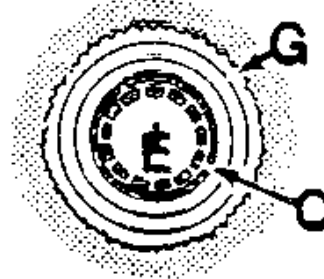
Οστική ανακατασκευή

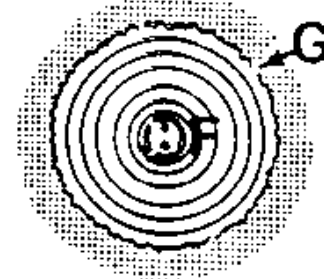
Forming Resorption Cavity

Resorption Cavity

Forming Haversian System

Completed Haversian System

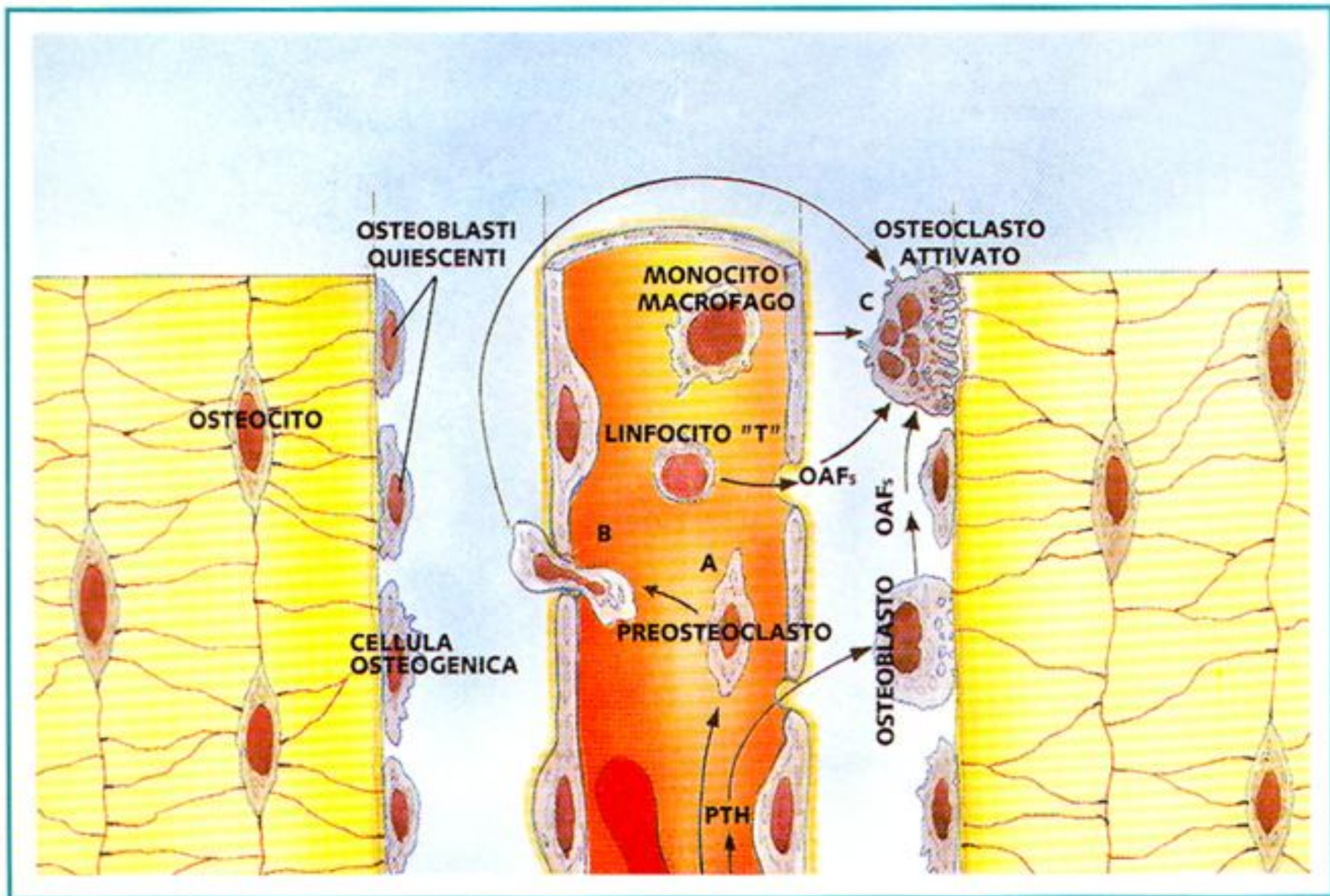

Fig. 10b - Attivazione degli osteoclasti: OAF₃ = "Osteoclast Activating Factors".

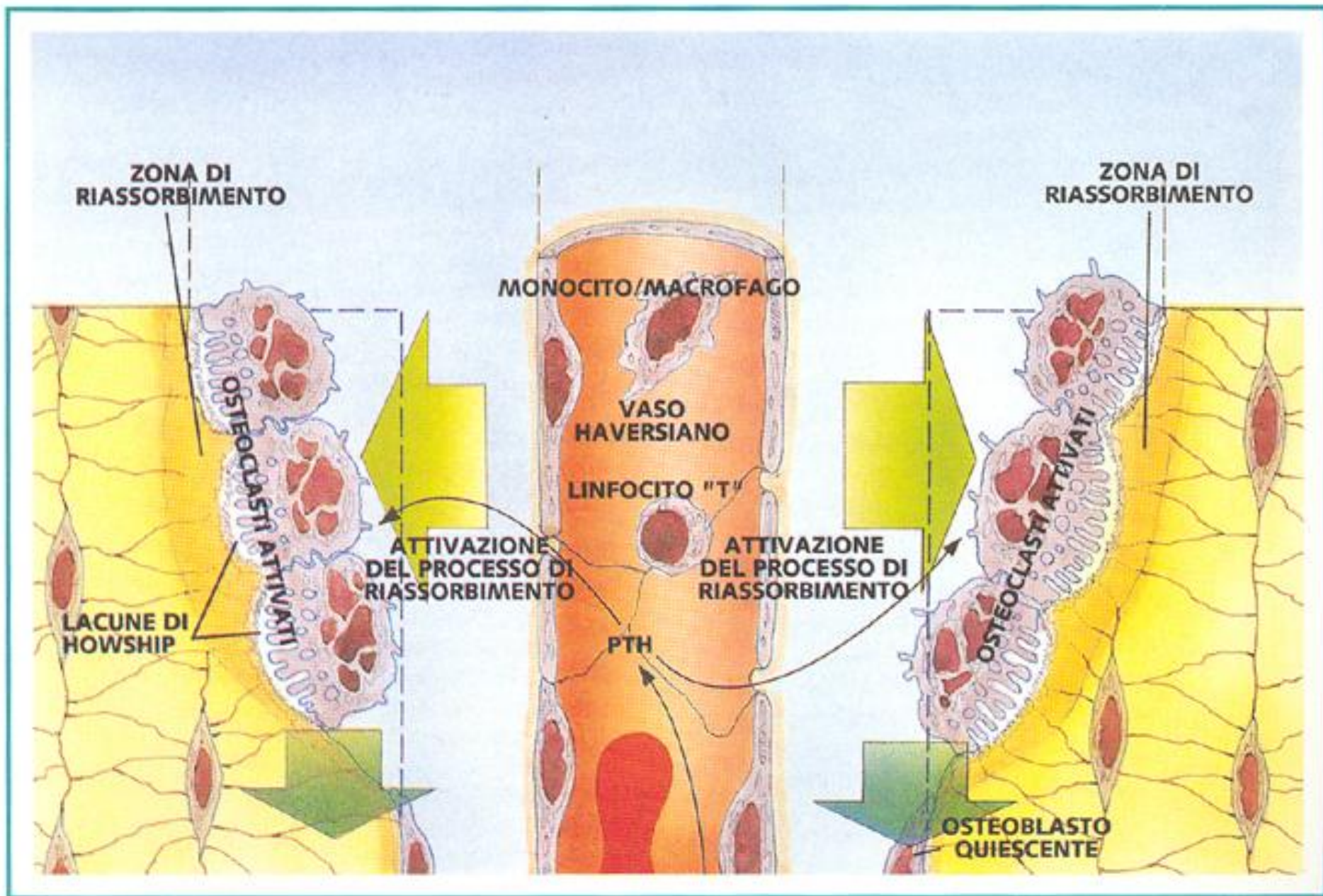

Fig. 10c - ....il fenomeno continua fino al riassorbimento dell'osteone....

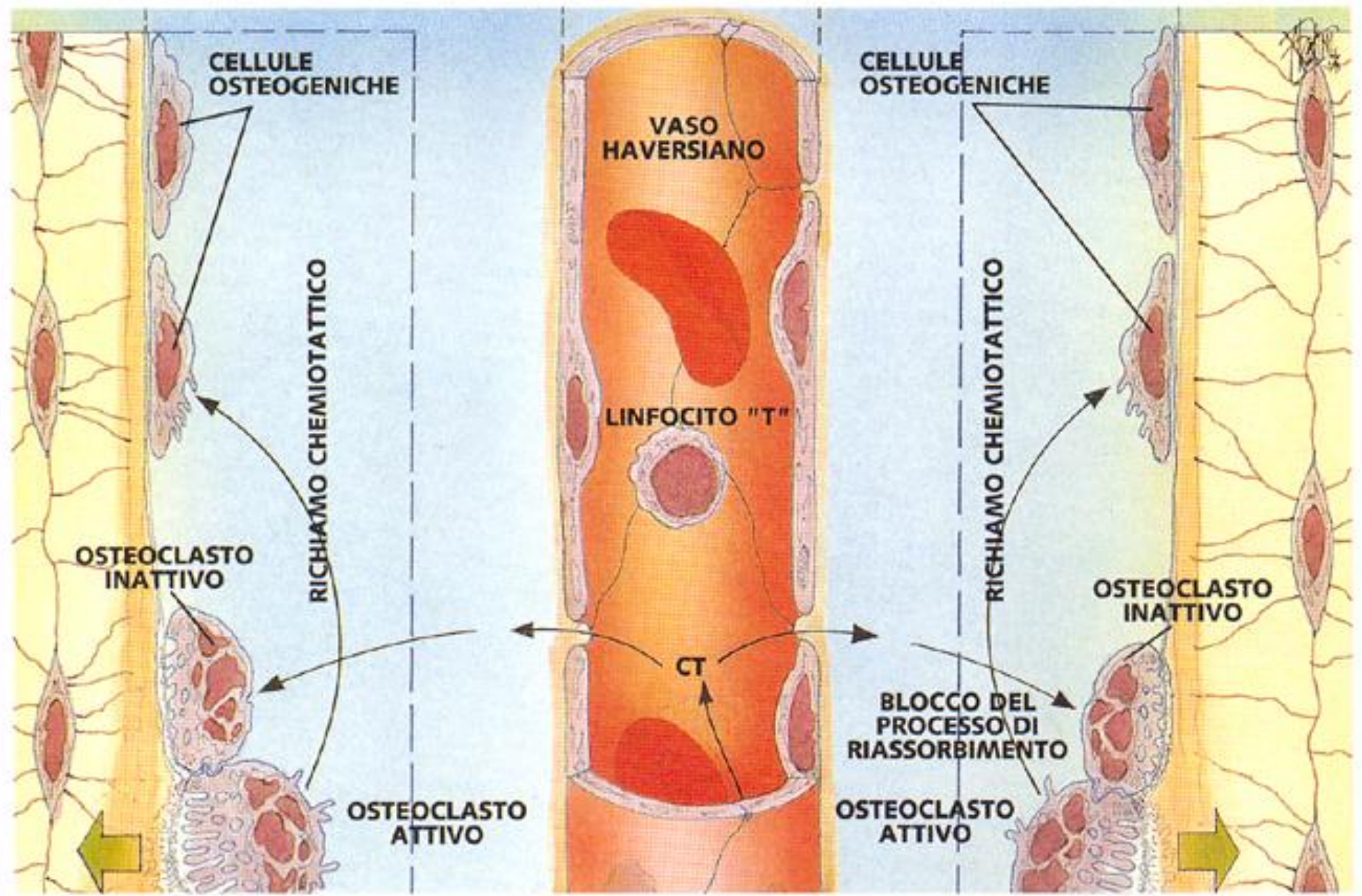

Fig. 10d - ....fase di riassorbimento avanzata e inizio della fase di ricostruzione dell'osso.

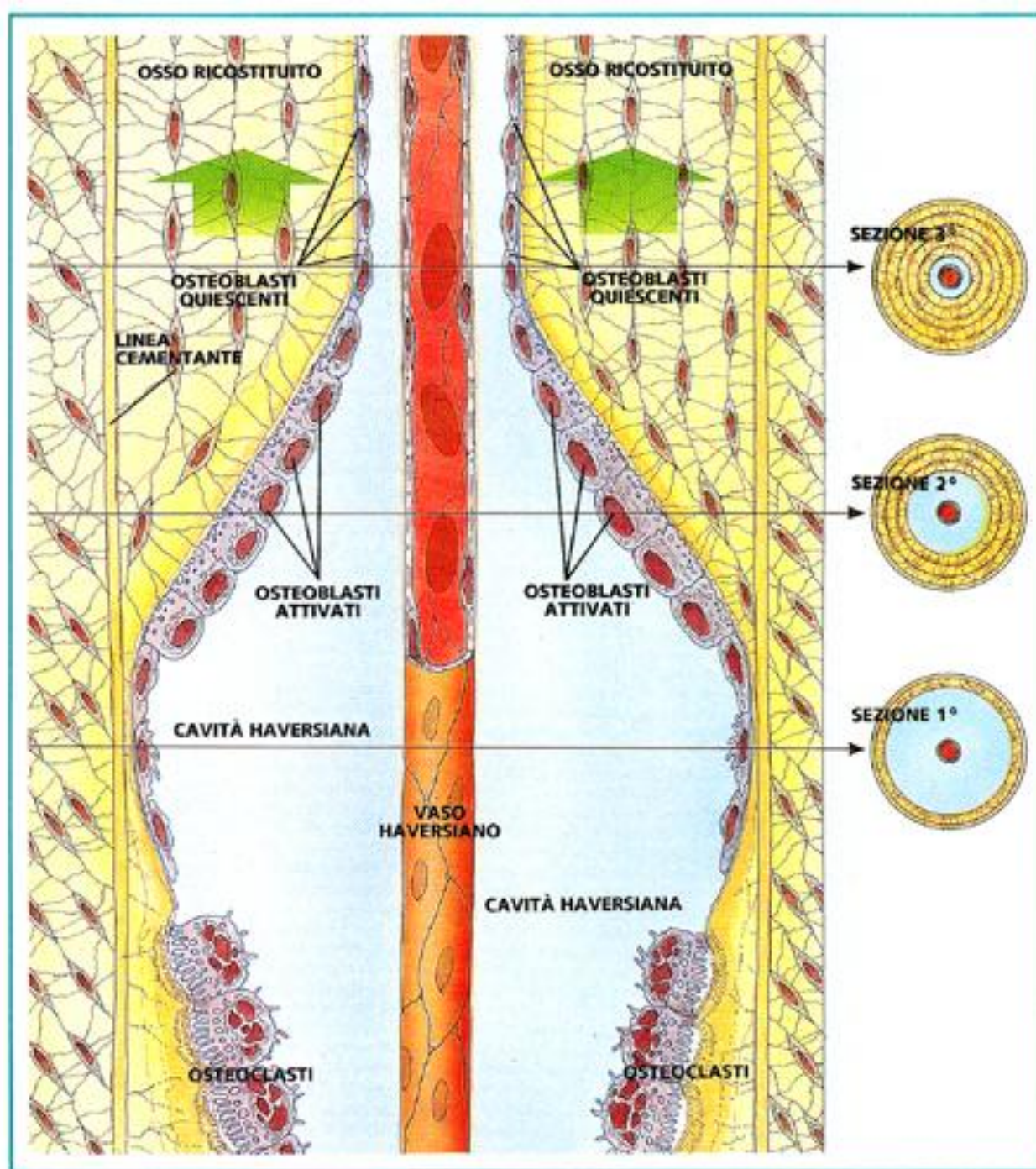

Fig. 10e - Formazione dell'osteon.

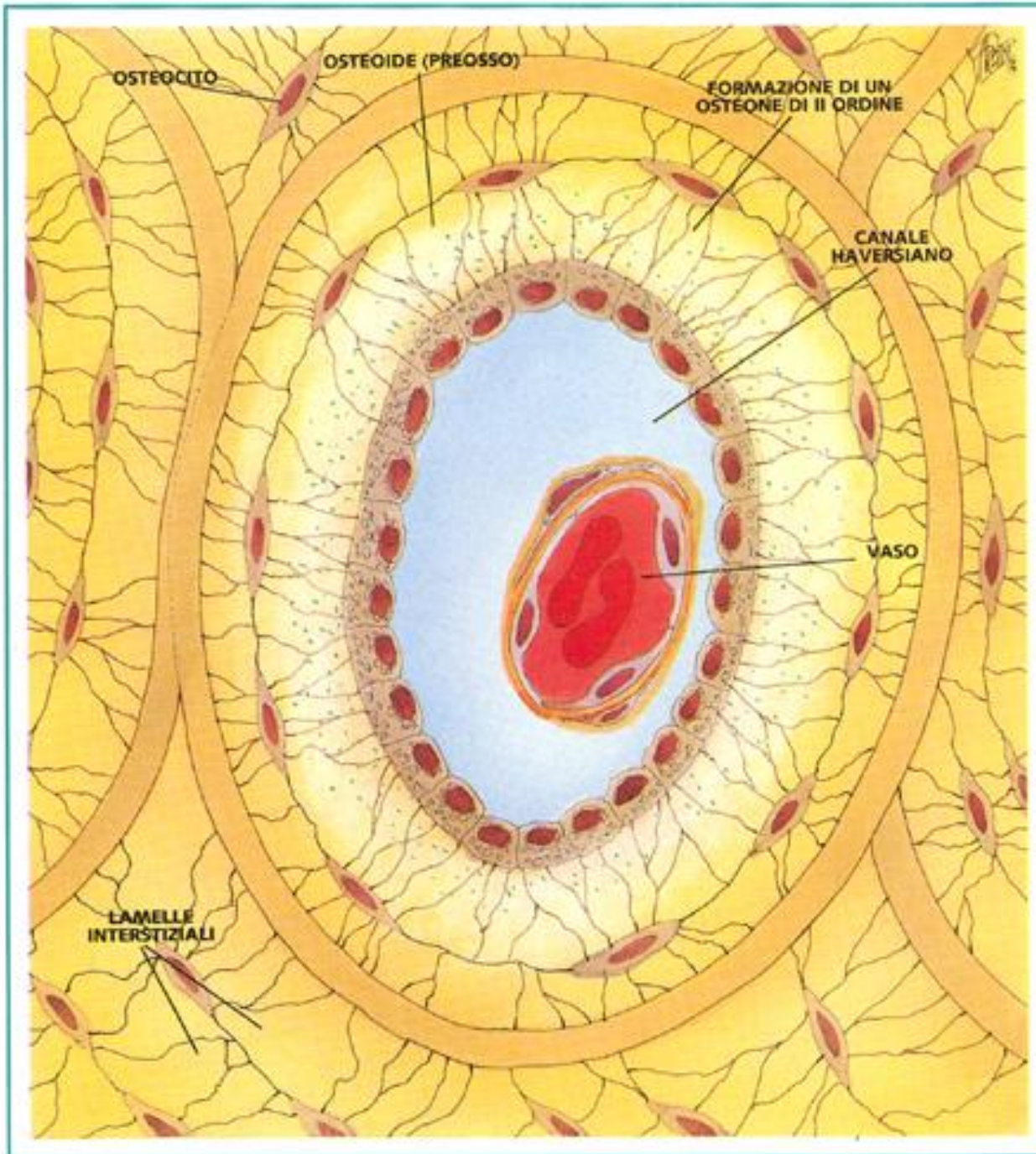
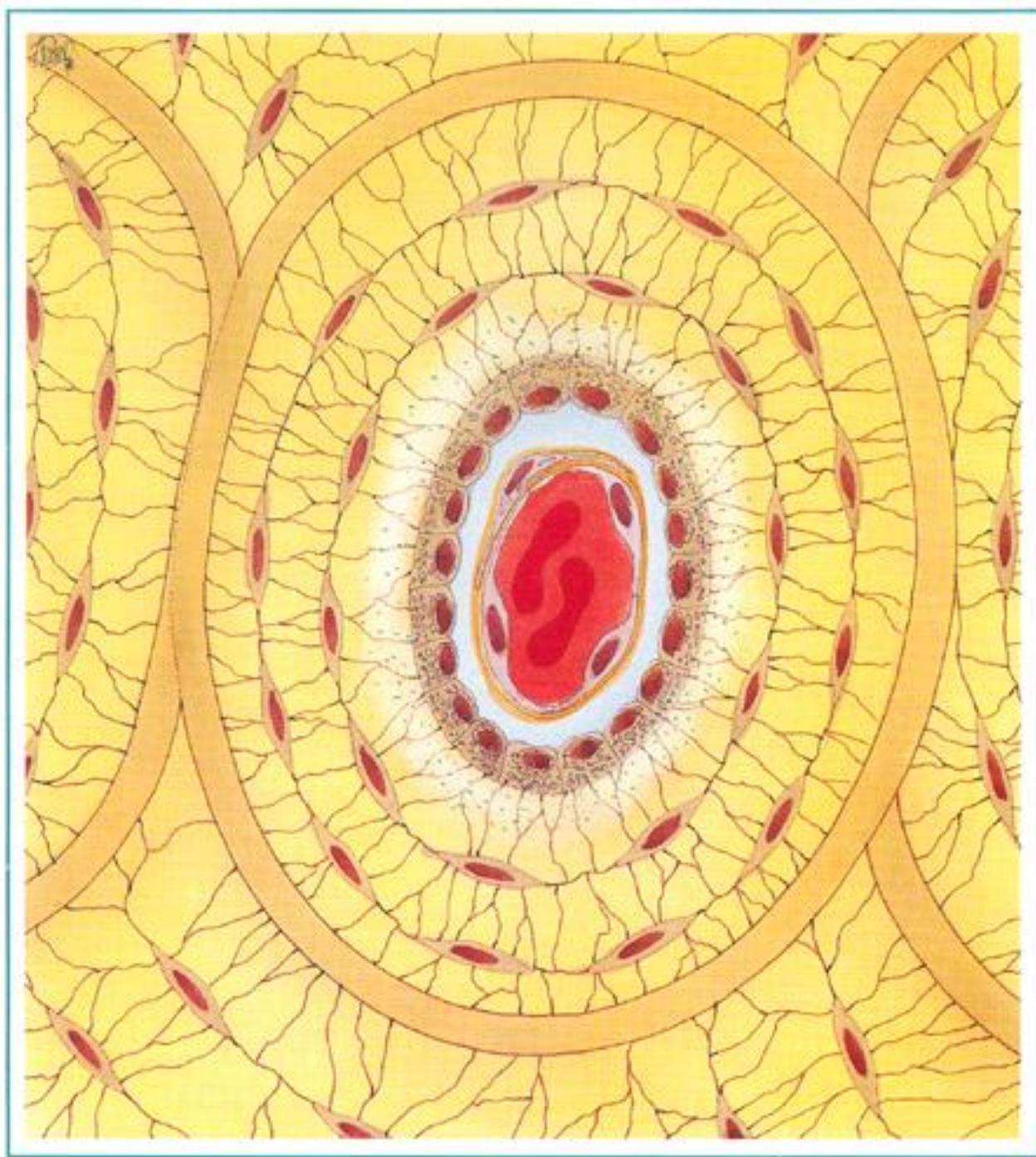

Fig. 4a - RIMODELLAMENTO: Formazione di un osteone di II° ordine.

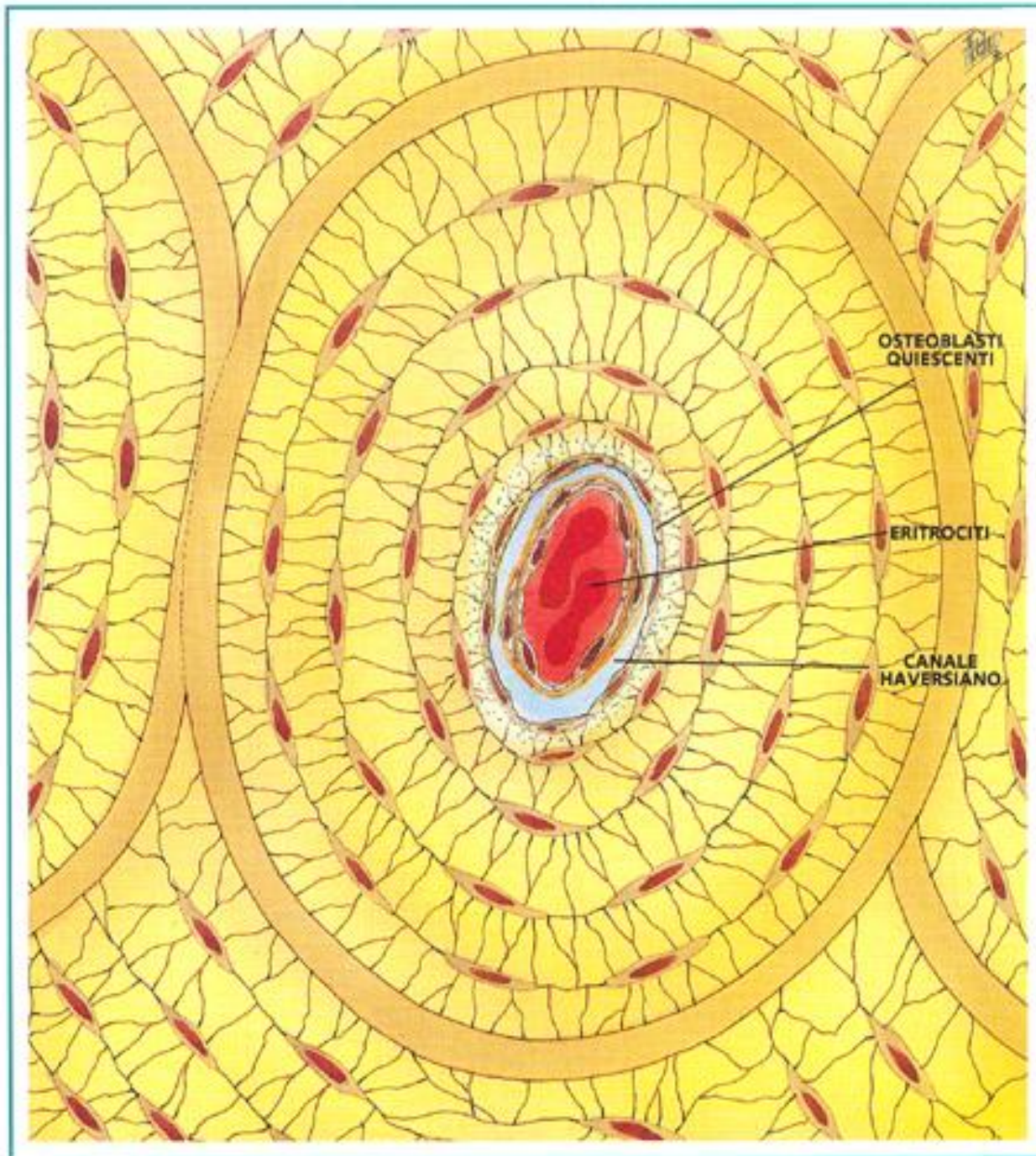
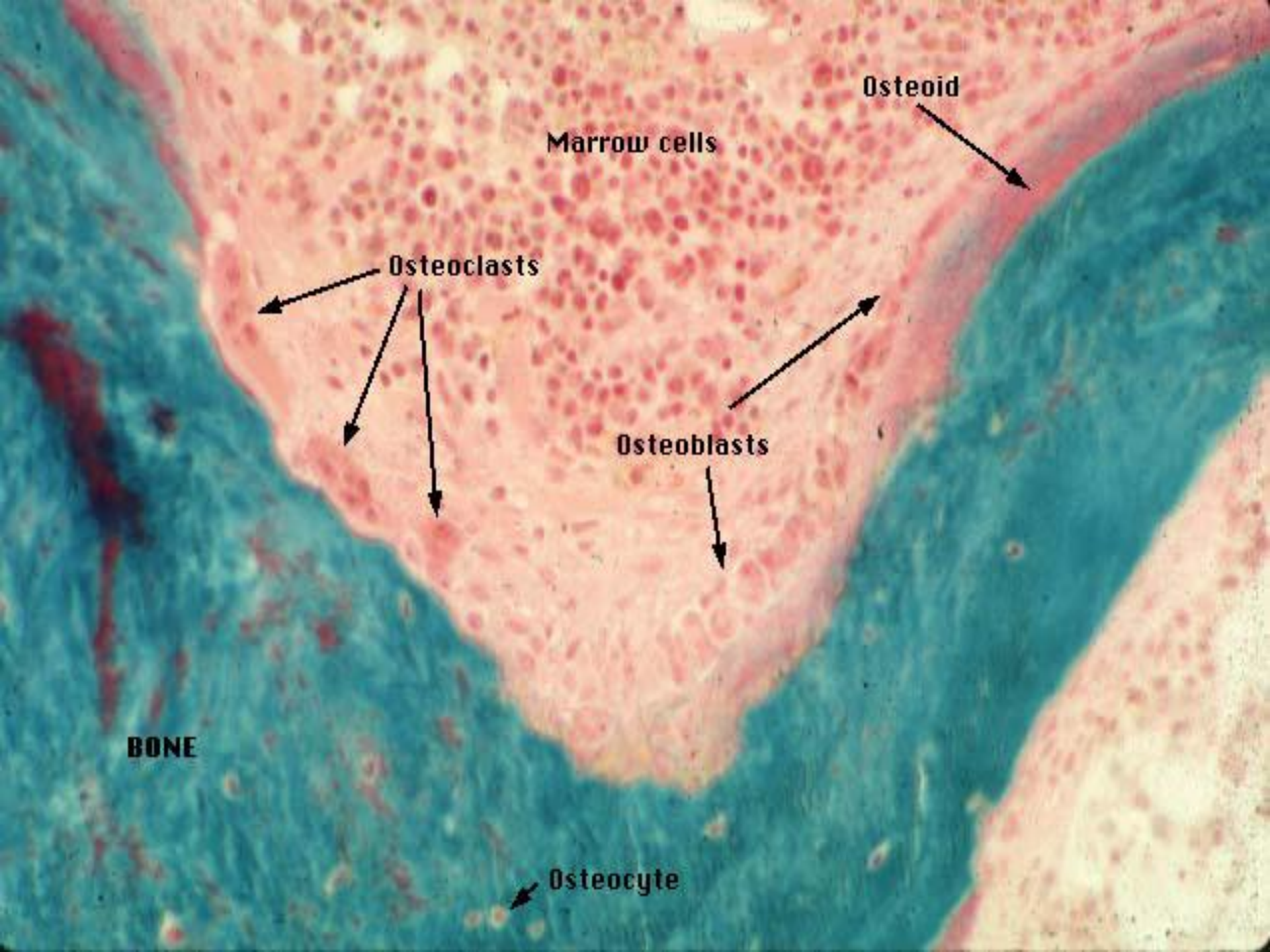

Fig. 4c - RIMODELLAMENTO: Osteone di I^o ordine maturo.

Osteoid

Marrow cells

Osteoclasts

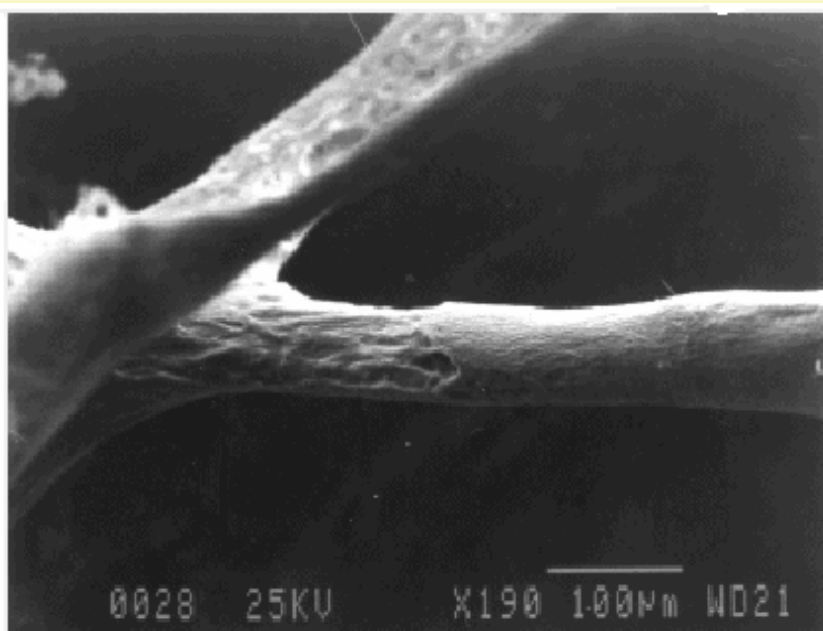
Osteoblasts

BONE

Osteocyte

Οστική ανακατασκευή

Οστική ανακατασκευή σε οστεοδοκίδες
στο ηλεκτρονικό μικροσκόπιο

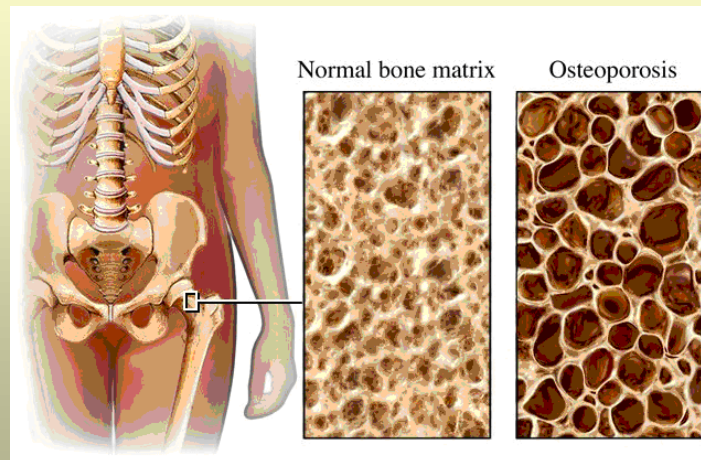
Remodelling site on a trabecula shown by use of Scanning Electron Microscopy (SEM).

Osteoclastic perforation of a thin horizontal trabecula by use of SEM.

Ορισμός της Οστεοπόρωσης

- Η οστεοπόρωση είναι μια χρόνια εξελικτική νόσος που χαρακτηρίζεται από μείωση της οστικής μάζας και αλλοίωση της μικρο-αρχιτεκτονικής των οστών, με αποτέλεσμα την αυξημένη ευθραυστότητα των οστών και επομένως αυξημένο κίνδυνο καταγμάτων

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

